

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÖĞRENİM KREDİSİNDEN YARARLANAN BİREYLERİN GERİ
ÖDEME SÜRECİNDE YAŞADIKLARI SORUNLARIN
İNCELENMESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selva KASAR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zafer KİRAZ

TOKAT - 2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Zafer KİRAZ danışmanlığında hazırlamıŐ olduğum “Öğrenim Kredisinden Yararlanan Bireylerin Geri Ödeme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşler” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

25/07/2023

Selva KASAR

TEŞEKKÜR SAYFASI

Öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan problemlerin ele alındığı bu araştırmada, araştırmanın planlanma aşamasından tamamlanmasına kadar geçen sürede birçok kişinin tavsiyesi ve katkısı olmuştur. Öncelikle benden ilgisini, bilgisini ve tecrübesini gerek lisans eğitimimde gerekse yüksek lisans eğitimimde hiçbir koşulda esirgemeyen, desteğini her zaman hissettiğim çok kıymetli danışmanım ve değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zafer KİRAZ'a sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Bünyesinde bulunmaktan her zaman gurur duyduğum Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı akademik üyeleri olan çok kıymetli alan hocalarım Prof. Dr. Gülay ASLAN, Prof. Dr. Uğur AKIN, Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER, Doç. Dr. Emel TÜZEL İŞERİ'ye yüksek lisans hayatım boyunca bana katmış oldukları bilgi ve becerilerden ötürü çok teşekkür ederim. Eleştirileri ile yüksek lisans tezimi geliştirmeme katkıda bulunan, tez savunma jürimde yer alan kıymetli hocam Doç. Dr. Arslan BAYRAM'a teşekkür ederim. Kişisel gelişimimizi her zaman destekleyen ve önümüzü açan değerli Okul Müdürüm Sayın Canan TAŞKIN'a teşekkür ediyorum.

Son olarak eğitim hukuku dersimde benden bilgi ve tecrübesini esirgemeyen çok kıymetli eniştem Avukat Kazım Selim SOMTAŞ'a, tez yazım sürecinde başından sonuna kadar benden ilgisini, desteğini, sevgisini ve sabrını hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Süleyman Yasin KASAR'a, ailemin kıymetli üyeleri annem, babam ve ablama, yakın dostlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Tokat, Ağustos, 2023

Selva KASAR

ÖZET

ÖĞRENİM KREDİSİNDEN YARARLANAN BİREYLERİN GERİ ÖDEME SÜRECİNDE YAŞADIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİN İNCELENMESİ

Kasar, Selva

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Zafer KİRAZ

Temmuz 2023, x + 55 sayfa

Bu araştırmada ülkemizde 1962 yılından itibaren verilmeye başlanan öğrenim kredisinden yararlanmış üniversite mezunu bireylerin geri ödemede yaşadıkları sorunların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yükseköğrenim hayatı boyunca birçok birey barınma, öğrenim harcı, kırtasiye, beslenme ve sosyalleşme ihtiyaçları gibi eğitim masraflarını karşılayabilmek amacıyla burs veya öğrenim kredisi imkânlarından yararlanmayı tercih etmektedir. Öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorlanmış veya halihazırda ödemekte olan birçok birey borçlarını ödemek konusunda birçok problem yaşamaktadır. Çalışmada öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan problemlerin değerlendirilmesi için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli tercih edilmiştir. Var olan problemlerin tespiti için araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorluk yaşamış üniversite mezunu bireylerle yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşmeler yapılmıştır. Toplam 11 katılımcı ile toplam 240 dakikalık görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ses kayıt cihazı aracılığıyla bu görüşmeler kaydedilmiş ve kayıtlar araştırmacı tarafından analiz edilerek elektronik ortamda yazıya geçirilmiştir. Araştırmada; katılımcıların öğrenim kredisinden yararlanırken veya yararlandıktan sonra geri ödemesine dair düşüncelerine, öğrenim kredisinin geri ödeme biçimlerine dair düşüncelerine, öğrenim kredisini geri ödenmesinde yaşanan problemlere, öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde başvuru farklı yöntemlere, öğrenim kredisinden yararlanmanın ve geri ödemenin bireyler üzerine etkisine dair önemli bulgular elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, katılımcıların öğrenim kredilerini geri ödemede yaşadıkları en büyük problemin işsizlik sorunu olduğu sonucuna

ulaşlmıştır. Bununla birlikte borcunu ödeyemeyen katılımcıların ucuz iş gücü olarak çalışmaları ve bu sebeple geri ödeme sorunu yaşamaları, maaşlarına veya mülklerine haciz gelmesi, geri ödeme talimatı gelmediği için ödeme zamanının kaçırılması, faiz oranıyla borç yükünün artması, var olan kişisel birikimlerin borç ödemek için harcanması sonuçlarına ulaşlmıştır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenim Kredisi, Burs, Katkı Kredisi, Geri Ödeme

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE OPINIONS REGARDING THE PROBLEMS EXPERIENCED IN THE REFUND PROCESS OF THE INDIVIDUALS WHO BENEFIT FROM THE EDUCATION LOAN

Kasar, Selva

Master's Thesis, Discipline of Educational Administration and Supervision

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Zafer KIRAZ

July 2023, x + 55 page

In this study, it is aimed to evaluate the problems about repayment experienced by university graduates who have benefited from the education loan that has been given since 1962 in our country. Throughout their higher education life, a lot of individuals prefer to benefit from scholarships or education loans in order to afford their educational costs like accommodation, tuition fees, stationery, nutrition and socialization needs. Many individuals who have taken advantage of education loans, have had difficulty repaying or are already paying, have many problems about paying their debts. In the study, the scanning model, which is one of the qualitative research methods, was preferred to evaluate the problems experienced in the repayment of education loans. In order to determine the existing problems, the interview technique, which is one of the qualitative data collection techniques, was used in the research. Interviews were conducted with university graduates who benefited from the education loan and had difficulty in repayment, forming the study group of the research, through a semi-structured interview form. Interviews were conducted with university graduates who benefited from the education loan and had difficulty in repayment, forming the study group of the research, through a semi-structured interview form. A total of 240 minutes of interviews were held with a total of 11 participants. These interviews were recorded with a voice recorder and the recordings were analyzed by the researcher and transcribed electronically. In the study; Significant findings were obtained about the participants' thoughts on repayment of education loans while benefiting from or after using them, their thoughts on repayment methods of education loans, the problems experienced in repayment of education loans, the different

methods used in repayment of education loans, the effect of benefiting from education loans and repayments on individuals. According to the research findings, it was concluded that the biggest problem experienced by the participants in repaying their education loans is the unemployment problem. However, it was concluded that the participants who could not pay their debts worked as cheap labor and therefore had problems with repayment, their salaries or their properties were confiscated, the payment time was missed because there was no repayment order, the debt burden increased with the interest rate, and the existing personal savings were spent to pay debts. In line with the results, suggestions were made to practitioners and researchers.

Keywords: Education Loan, Scholarship, Contribution Loan, Repayment

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET (TÜRKÇE)	iv
ABSTRACT(İNGİLİZCE).....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	x
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
Problem.....	2
Amaç.....	6
Önem.....	6
Tanımlar.....	7
BÖLÜM II.....	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
Eğitim ve Eğitim Finansmanı	8
İş Gücü, İşsizlik ve İstihdam	11
Genç İşsizlik ve Hanehalkı Yoksulluğu	12
Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihsel Süreci	14
Dünden Bugüne Burs ve Öğrenim Kredileri	16
İlgili Araştırmalar	18
BÖLÜM III	21
YÖNTEM.....	21
Araştırma Modeli.....	21
Çalışma Grubu	21
Veri Toplama Araçları.....	22
Veri Toplama Süreci.....	23
Verilerin Analizi	23
Geçerlik ve Güvenirlik	24
BÖLÜM IV	25

BULGULAR VE YORUMLAR	25
Üniversiteye Hazırlandıkları Dönemde Ailelerinin Ekonomik Durumu.....	25
Üniversiteye Hazırlık Döneminde Eğitim Desteği	26
Üniversite Öncesi Dönemde Burs veya Krediden Yararlanma Durumu.....	27
Üniversite Döneminde Burs veya Öğrenim Kredisinden Yararlanma Durumu.....	28
Katılımcıların Burs veya Öğrenim Kredisi İmkânları Dışında Herhangi Bir Eğitim Desteğinden Yararlanma Durumu	30
Öğrenim Kredisinin Geri Ödeme Sürecine Dair Görüşler	32
Öğrenim Kredisinin Geri Ödeme Biçimine İlişkin Görüşler	33
Öğrenim Kredisinin Geri Ödenmesinde Yaşanan Sorunlar	34
Öğrenim Kredilerinin Geri Ödenmesinde Başvurulan Yöntemler	36
Öğrenim Kredisini Geri Ödemenin Bireyler Üzerine Etkisi	37
BÖLÜM V.....	39
TARTIŞMA	39
BÖLÜM VI.....	42
SONUÇ VE ÖNERİLER	42
Sonuçlar	42
Öğrenim Kredilerinin Geri Ödenmesinde Yaşanan Sorunlar	42
Öğrenim Kredilerinin Bireyin Yaşamı Üzerindeki Etkileri	43
Öneriler	43
Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	43
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	44
KAYNAKÇA	45
EKLER	51
Ek 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	51
Ek 2. Görüşmecilere Ait Kimlik Bilgileri	53
Ek 3. Yazarın Özgeçmişi	54

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Ailenin Ekonomik Durumuna İlişkin Görüşler	25
Tablo 2. Eğitim Desteğinin Ailenin Ekonomik Durumuna Olan Etkisine İlişkin Görüşler...	26
Tablo 3. Katılımcıların Burs veya Krediden Yararlanmaya İlişkin Görüşler	27
Tablo 4. Üniversite Döneminde Burs veya Öğrenim Kredisinden Yararlanma Durumu	28
Tablo 5. Katılımcıların Burs veya Öğrenim Kredisinin İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Görüşler	29
Tablo 6. Burs veya Öğrenim Kredisi Dışında Herhangi Bir Eğitim Desteğinden Yararlanma Durumu	31
Tablo 7. Öğrenim Kredisinin Geri Ödemesine İlişkin Görüşler	32
Tablo 8. Öğrenim Kredisinin Geri Ödeme Biçimine İlişkin Görüşler	33
Tablo 9. Öğrenim Kredisinin Geri Ödeme Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşler..	35
Tablo 10. Öğrenim Kredisinin Ödenmesinde Başvurulan Yöntemlere İlişkin Görüşler	36
Tablo 11. Öğrenim Kredisini Geri Ödemenin Bireyler Üzerine Etkisi	37

BÖLÜM I

GİRİŞ

Üniversite eğitimi; ülkelerin nitelikli iş gücünü karşılaması, bireylerin bir alanda uzmanlaşması ve kendilerini sosyal, eğitsel, bireysel, kültürel, psikolojik gibi birçok yönden geliştirmeleri açısından oldukça önemli görülmektedir. Gedik (2011), “Eğitim, bir ülkenin sahip olduğu en değerli sermaye olan insanı gerekli bilgi ve becerilerle donatarak geleceğini güvence altına alma girişimidir”. Eğitime sadece bu açıdan bakmak, eğitimin insan üzerine olan çok yönlü etkilerini yok saymak demektir. Education sözcüğü Latince bir kökten türemiştir. Education kavramı educare ve educere kavramlarının birleşmesinden oluşmaktadır. Educare, öğreneni özel bir beceriyle donatmak için talim ettirmek anlamına gelirken, educere ise dışarıya da ileri götürmek anlamına gelmektedir (Özsoy 2011; akt. Kiraz, 2022, s. 477). Eğitimde educere kavramı bireyin kendini çok yönlü geliştirmesini ele alır. Çünkü eğitimin bireyleri becerilerle donatmanın yanında sosyolojik, tarihi, psikolojik, ekonomik, politik, felsefi gibi birçok işlevi bulunmaktadır ve elbette eğitimin tek işlevinin bireylerin geleceğini güvence altına almak olduğu söylenemez. Kiraz (2022), “Eğitim, insanın gelişmesini sınırlandırmak, güven ve sevgi oluşumuna engel olmak ya da aklın hareketini engellemek yerine bir özgürleşme hareketi olmalıdır”. Tüm bunlarla birlikte çağımızda genç işsizlik sorununu göz önünde bulundurduğumuzda bireylerin eğitime bakış açılarının maalesef bir meslek sahibi olmak adına verilen çaba olduğu gerçeği ile de karşı karşıya kalmaktayız. Bireyler, ilgi ve yeteneklerine uygun bir mesleği icra edebilmek ve ülkenin nitelikli iş gücünü oluşturabilmek adına herhangi bir yükseköğretim kurumunu tamamlama yoluna gitmektedirler. Son yıllarda üniversite okumaya yönelik artan talebi de bireylerin kendini herhangi bir alanda geliştirmesiyle ve meslek sahibi olmak istemesiyle ilişkilendirebiliriz. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda belirtilen “Yükseköğretim”, “Amaç ve Görevler” başlıklı 35. maddenin 1. fıkrasında yer alan “Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek.” hükmüne göre de ülkemizin “insan gücü” ihtiyacını karşılayacak olan bireylerin yükseköğretim kurumu mezunları olacağını kabul ettiğimizde yükseköğretime olan talebin de gün geçtikçe artmasını uygun karşılamamız gerekmektedir.

Yükseköğretim kişilerin kendilerini bilimsel, kültürel, teknik anlamda donatacağı, bireysel ve toplumsal verim sağlayacağı bir eğitim kademesidir. Bireysel getirilerin

yadsınamayacağı yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmek aynı zamanda da bireyler ve aileleri için de ciddi bir maliyet gerektirmektedir. Çünkü barınma, gıda, ulaşım, kırtasiye, harç gibi temel ihtiyaçlar öğrencilere maddi külfet oluşturmaktadır. Kaya (2011), “Eğitim maliyeti, birisi eğitim hizmeti üreten kurumlar yönünden ve diğer eğitim hizmetinden yararlanan tüketiciler (esas olarak aileler) yönünden olmak üzere iki tarafı da içermektedir”. Ülkemiz eğitim sisteminde yükseköğretimin finansmanı politikası da bu şekildedir. Yükseköğretimde eğitim maliyetinin bir kısmı kamu tarafından karşılanırken diğer kısmı öğrenci ve ailesi tarafından karşılanmaktadır. Öğrenci tarafından karşılanma biçimlerinden bazıları harç, burs, kredi yoluyla gerçekleşmektedir. Bireyler eğitim maliyetinde üzerine düşen bölümü karşılamak için burs veya öğrenim kredisi başvurusu yapmaktadırlar. Bursların daha başarı durumu yüksek ve maddi geliri düşük bireylere, sınırlı sayıda verildiği görülmektedir, bu durum da öğrencileri öğrenim kredisinden faydalanmaya yöneltmekte ve böylelikle eğitim masraflarının bir kısmını borçlanma yoluyla üstlenmelerine yol açmaktadır. Yükseköğretime olan talebin gün geçtikçe artmasıyla birlikte öğrenim kredisine olan talep de buna bağlı olarak artmaktadır. Binlerce genç, öğrenim kredisi yoluyla borçlanmakta ve bu borçları ödemekte güçlük çekmekte hatta birçoğu ödeyememektedir. Bu sebeple bu öğrencilerin yaşadığı geri ödeme sıkıntısına ve bu sıkıntıların oluşturduğu sorunlara değinmek oldukça gerekli görülmektedir. Öğrenim kredisinden yararlanan bireyler, üniversiteden mezun olur olmaz bir borç yükü altında kalmaktadırlar. Birçok genç, iş bulma sorunu ile karşı karşıya kalırken bir de bu borç yükünün getirmiş olduğu psikolojik baskı ile mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Geri ödeme taksitleri belki bazı bireyler için sorun oluşturmamaktadır ancak asgari ücretle veya asgari ücretten daha düşük bir miktarla geçimini sağlamak zorunda olan ya da işsiz üniversite mezunu olan bireyler için ciddi bir sorun haline gelmektedir.

Problem

Milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak belirlenen amaç ve görevleri arasında yükseköğretimin yeri kesin bir dille ifade edilmiş olup öğrencileri insan gücü ihtiyacını karşılayacak bilgi ve beceri ile donatmak üzerinde durulmuştur. Özellikle “insan gücü ihtiyacı” ifadesi ülkemiz gençlerini yükseköğretim mezunu olma yolunda çaba sarf etmeye yöneltmektedir. Bireyler, bunun için bir giriş sınavına hazırlanmakta ve yeterli puanları almaları durumunda çeşitli yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmeye hak kazanmaktadırlar. Yükseköğretim, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 34. maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 3/a maddesinde, “Milli eğitim sistemi içinde,

ortaöğretime dayalı, en az dört yarı yılı (iki yılı) kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümü” olarak tanımlanmaktadır. Bireyler özellikle meslek sahibi olabilmek adına bu en az iki yılı kapsayan herhangi bir yükseköğretim kurumunu tamamlamayı istemektedirler.

Eğitim sistemi içerisinde maliyeti en yüksek eğitim kademesi yükseköğretimdir ve yine eğitime ayrılan en fazla ödenek yükseköğretim kademesi içindir. Bu durumu yükseköğretime verilen değer bir göstergesi olarak kabul edebiliriz. Aslan (2015), “Yükseköğretimin ana gövdesini üniversiteler oluşturmaktadır”. Üniversite eğitimi bireyleri, bir mesleği icra edebilecekleri mesleki beceriyle donatır. Bununla birlikte araştıran, bilimsel öğretim yapan, çalışmalarıyla ülkemizin gelişmesine ve ilerlemesine katkıda bulunan ve ülkemizin gelişmesinin önündeki engellere çözüm üreten bireyler yetiştirmek gibi önemli ve yadsınamaz amaçları da bulunmaktadır. Ancak üniversitelerin mesleki beceri kazandırma amacı, ülkemizdeki iş bulma sorunuyla birlikte diğer tüm amaçlarının önüne geçmektedir. Bu durum, bugün bir umut kapısı olarak görülen üniversiteye olan talebin artmasına neden olmaktadır. Nitelikli bir üniversite eğitimi almak; eğitim görülen üniversiteye, bölüme, barınma ve yiyecek ihtiyacına, kırtasiye ihtiyaçlarına, ulaşım ihtiyaçlarına göre maliyetli bir hâl almaktadır. Bireylerin bir kısmı bu ihtiyaçları güvencesiz ve düşük ücretli, yarı zamanlı veya tam zamanlı çeşitli iş kollarında özellikle hizmet sektöründe ucuz iş gücü olarak çalışıp kendi imkânları ve aile desteği ile karşılamakta bir kısmı ise burs ve öğrenim kredisi imkânlarından yararlanmaktadır. Üniversite eğitimde burs ve kredi imkânlarından ülkemiz yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören ön lisan, lisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri yararlanabilmektedirler. Bu burs ve kredi imkânlarından aynı zamanda öğrenim görmek vesilesiyle yurt dışına giden ülkemiz öğrencileri de yararlanabilmektedir. Burs, “Yükseköğrenim gören başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrenciler 5102 sayılı Yükseköğretim Öğrencilerine Burs/Kredi Verilmesine İlişkin Kanun hükümlerine göre karşılıksız verilen paradır” (kygm.gsb.gov.tr). Öğrenim kredisi, “Yükseköğrenim gören T.C. vatandaşı öğrencileri maddi yönden desteklemek, sosyal ve kültürel gelişmelerini kolaylaştırmak amacıyla devam ettikleri yükseköğretim kurumlarının normal öğrenimi süresince verilen, zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmayan borç paradır” (kygm.gsb.gov.tr). Katkı kredisi, “Yüksek öğretim kurumlarında bir öğrenci için cari hizmet ödeneği karşılığı Bakanlar Kurulunca tespit edilen miktarın Devlet katkısı dışında kalan ve borçlanma karşılığı Kurumca öğrenci adına öğretim kurumu hesabına ödenen paradır” (kygm.gsb.gov.tr). Ülkemizde üniversite öğrencilerine burs imkânları çeşitli kamu kurumları, Kredi ve Yurtlar Kurumu, özel kurumlar, dernekler, şahıslar

tarafından sağlanmaktadır. Öğrenim kredisi imkânı ise Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi Yurtlar Kurumu (YURTKUR) tarafından Ziraat Bankası aracılığıyla başvuruda bulunan ve şartları uyan üniversite öğrencilerine borçlanma yoluyla verilmektedir.

Ülkemizde; “351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu gereğince 1962 yılından itibaren öğrenim kredisi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince 1985 yılından itibaren katkı kredisi, 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs/Kredi Verilmesine İlişkin Kanun gereğince 2004 yılından itibaren burs verilmektedir” (kygm.gsb.gov.tr). Bu hizmetler içerisinde yer alan katkı kredisi, 29.08.2012 tarih ve 28396 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu “2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında öğrenimine devam eden veya yeni kayıt yaptıracak birinci öğretim ve açık öğretim öğrencilerinden, 4’üncü ve 11’inci maddelerdeki hükümler saklı kalmak kaydıyla, öğrenci katkı payı alınmaz. Bu öğrencilerden alınması gereken katkı payı tutarları, Devlet tarafından karşılanır” kararıyla kaldırılmıştır. Dolayısıyla YURTKUR artık katkı kredisi vermemektedir. YURTKUR tarafından kredi ve burs almaya hak kazanan öğrencilerde “Şehit/Gazi çocuğu (Şehit bekâr ise bekâr kardeşi/gazi ise kendisi), sağlık kurulu raporu ile % 40 ve üzeri engelli olduğu belgelendirilenler, lise ve dengi öğrenimlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı yetiştirme yurtlarında barınarak tamamlayanlar, Darüşşafaka Lisesinden mezun olanlar, amatör milli sporcular, anne ve babası vefat edenler” önceliklerinin aranacağı belirtilmiştir (kygm.gsb.gov.tr). Üniversitede öğrenim gören her öğrenci burs tanımında ve önceliğinde de görüldüğü üzere burs almaya hak kazanamamaktadır. Burslar başarı ve ihtiyaç durumuna göre sınırlı sayıda verilmektedir. Bu durum birçok yükseköğretim öğrencisini öğrenim kredisi almaya itmektedir. Öğrenim kredi ise başvuruda bulunan hemen hemen herkese rahat bir şekilde çıkmaktadır. Ancak bu krediler kesintisiz değildir. Bireylerin öğrenim kredilerinin, “Öğretim kurumundan ayrılması, çıkarılması veya uzaklaştırılması, vazgeçme, izin alma, kayıt dondurma, sağlık sebebiyle öğretim kurumuna devam etmemesi, öğretim kurumunu değiştirmesi esnasında, eski okulunda bir yıldan fazla başarısız olması ya da öğretimine bir yıl ara vermesi, öğretim kurumunun kapatılması, kurum yurtlarından süresiz çıkarılma cezası alması, kesin hükümlerle mahkûm olması” gibi durumlarda kesileceği ifade edilmektedir (kygm.gsb.gov.tr). Öğrenim veya katkı kredisi borcunun geri ödemesi, kurumdan alınan kredilerin verildiği tarihten itibaren normal eğitim sürelerinin bitimine kadar veya herhangi bir sebeple kesintiye uğradığı tarihe kadar kredi olarak alınan miktarlar Türkiye İstatistik Kurumunun belirlediği Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) uygulanarak artışa

uğramaktadır ve öğrencilerin aldığı kredi miktarının üç katını geçemez (kygm,gbs.gov.tr). Öğrenim kredilerinin geri ödemesi, bireylerin yükseköğretim kurumundan mezun olmalarının üzerinden iki yıl geçtikten sonra taksitli geri ödeme şeklinde başlamaktadır. Buna ek olarak da borcunu henüz ödemiş olanlar veya düzenli ödeyenler için talep doğrultusunda bir yıl öteleme fırsatı da verilmektedir. Bu süreden sonra öğrenim kredilerinin geri ödenmesi süreci ise henüz bir işe yerleşmemiş veya yerleştiği halde ancak geçimini sağlayabilecek kadar gelir elde edebilen bireyler için bir külfet oluşturmaktadır. Ödemeler zamanında yapılmadıkça bireyin borçlu olduğu banka borcu Vergi Dairesine aktarmaktadır ve bu durum bireyi hem vergi borçlu yapmakta hem de ileride yararlanmak isteyebileceği herhangi bir kredi desteği için bireyin kredi notunu düşürmektedir. Birçok genç öğrenim kredisi borcunu ertelemekte, ödeyememekte, ödemede gecikmeler yaşamakta veya ödeyemediği için vergi borçlu olarak görülmekte, haciz yoluyla borçlarını ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Öğrenim kredisi ve burs imkânlarının öğrencilere sunulması şüphesiz eğitimde fırsat eşitliği ile ilgili bir durumdur. Eğitimde fırsat eşitliği kişilerin din, dil, ırk, maddiyat ayrımı yapılmaksızın tüm eğitim imkânlarından eşit bir şekilde yararlanması demektir. Üniversite okumaya hak kazanan ancak maddi problemler yaşayan bireyler için öğrenim kredisi ve burs imkânlarının sunulması bir fırsattır. Ancak başvuran tüm bireylerin bu imkânlardan yararlanamaması ve belirli şartlara tabii tutulması eğitimde fırsat eşitliği ile örtüşmemektedir. Bununla birlikte öğrenim kredisi ve burs imkânlarının sunulması bireyleri sisteme bağlayan bir unsurdur. Bireyler bu ekonomik gelirin kesilmemesi için eğitim hayatları boyunca akademik başarılarına gerekli özeni göstermeye gayret ettikleri gibi herhangi bir hak arama eylemlerine de uzak durmaktadırlar. Öğrenim kredisinde karşılaşılan bir diğer sorun ise alınan kredi miktarının temel ihtiyaçları karşılayıp karşılayamaması sorunudur. 2023 yılında verilen güncel öğrenim kredisi miktarları ön lisans ve lisans öğrencileri için 1.250, yüksek lisans öğrencileri için 2.500, doktora öğrencileri için ise 3.750 Türk lirasıdır. Bu miktarlar, günümüz ekonomi koşulları göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde öğrencilerin sadece eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilecek miktarlar olduğu söylenebilir. Ancak karşılanan bu ihtiyaçların temel ve minimum düzeyde tutulduğu, gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında aslında insani bir boyutta temel olan refahı sağlayan bir meblağ olmadığı söylenebilir. Oysa öğrencilerin barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçları ile birlikte sosyalleşme, eğlence ve kariyer ihtiyaçları olduğu da unutulmamalıdır. Bu durumun bireyleri, geri kalan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla

farklı burslardan yararlanmaya, yarı zamanlı veya tam zamanlı işlerde çalışmaya, aile desteği almaya yönelttiği görülmektedir.

Öğrenim kredisi veya burs imkânlarının sunulması bireyleri üniversite eğitimi almaya özendirme amacıyla da açıklanabilir. Böylelikle ülke nüfusundaki nitelikli iş gücü oranı artacaktır. Ancak işsizlik sorunu göz önünde bulundurulduğunda bu durum aynı zamanda nitelikli işsizlik oranının da artmasına yol açacaktır. Üniversite okumak isteyen ancak maddi yetersizlikler dolayısıyla okuma imkânı bulamayan bireylerin önündeki maddi engelleri bu yolla kaldırmak bireyler için üniversite okuma umudunun doğması demektir. Ancak bu umut eşitlik sağlamamaktadır. Çünkü yoksulluk yaratan koşullar ortadan kaldırılmadığı sürece burslar veya öğrenim kredileri vermek eğitim gören kişiler arasında eşitliği sağlamayacaktır. Sadece görece bir iyileştirme ile yanılsamalı bir eşitlik yaratacaktır.

Bu çalışmada; öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorluk yaşamış, halihazırda ödemekte olan veya ödeyememiş bireylerin görüşlerine başvurularak yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları problemler üzerinde durulmuştur.

Amaç

Bu araştırmanın amacı; 1962 yılından itibaren verilmeye başlanan öğrenim kredisi imkânlarından yararlanmış olan bireylerin görüşlerine başvurularak geri ödemede yaşadıkları sorunların ve bu sorunların bireyler üzerindeki etkisinin analizini yapmaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenim kredisinden yararlanan bireylerin geri ödemede yaşadığı problemler nelerdir?
2. Öğrenim kredisinin geri ödenmesinin bireyin yaşamı üzerine etkisi nelerdir?

Önem

Bir ülkenin gelişmesinde nitelikli insan gücü nüfusu önemli bir yere sahiptir. Ülkeler nezdinde üniversite eğitimi, nitelikli iş gücü ihtiyacını karşıladığı için en önemli yatırım alanı olarak görülür. Bu sebeple öğretim kademeleri içerisinde yükseköğretime yapılan yatırımlar oldukça fazladır. Ancak özellikle yükseköğretimin bir araştırma alanı olduğunu varsaydıığımızda bu yatırımlar yetersiz kalmaktadır. Bu durum yükseköğretim finansmanında, maliyeti paylaşma politikalarının uygulanmasına sebep olmaktadır. Bireyler; harç, burs,

öğrenim kredisi yoluyla bu maliyetin bir kısmını üstlenmektedirler. Borç olarak aldıkları öğrenim kredilerinin geri ödenme zamanı geldiğinde ise bireyler için sorunlar başlamaktadır. Bu araştırma, bu sorunların neler olduğunu tespit etmek, duruma bireylerin gözünden bakmak ve onların sorunlarını anlamak açısından oldukça önemli görülmektedir.

Bu çalışmadan elde edilecek sonuçlar, öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde üniversite mezunlarının ne gibi problemler yaşadığını ortaya koyacak ve bu alanda yapılacak diğer çalışmalara da yardımcı olacağı düşüncesiyle önemli görülmektedir.

Tanımlar

Yükseköğretim: Lise döneminden sonra gelen, en az iki yılı (dört yarı yılı) kapsayan eğitim kademesidir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Burs: Üniversite eğitimi gören ihtiyaç sahibi ve başarılı öğrencilere verilen ve geri ödemesi olmayan paradır (kygm.gsb.gov.tr).

Öğrenim Kredisi: T.C. vatandaşı olup üniversite eğitimi gören öğrencilerin maddi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla eğitim süresi boyunca verilen, alınması tercihe bağlı olan ve geri ödemesi olan borç paradır (kygm.gsb.gov.tr).

Katkı Kredisi: Yükseköğretim kurumlarında eğitim gören bir öğrenci için borçlanma karşılığı öğrenci adına ilgili yükseköğretim kurumuna bölüm harcı olarak ödenen paradır (kygm.gsb.gov.tr).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öğrenim kredilerinin geri ödenme sürecinde yaşanan sorunlar, alan yazına dayalı olarak yükseköğretim tarihi ve geçmişten günümüze burs ve öğrenim kredilerinin tarihsel süreci içinde ele alınmış, öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan sorunların eğitim ve eğitim iktisadı, iş gücü, işsizlik, istihdam, genç işsizlik ve hanehalkı yoksulluğu ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır.

Eğitim ve Eğitim Finansmanı

Eğitim kelimesi; öğrenme, talim, yetenek, sosyalleşme, varoluş, kendini keşfetme gibi birçok ifadeyi içinde barındıran geniş bir tanıma sahiptir. Eğitim, zaman içerisinde sadece bireyi ve bireyin becerilerini geliştirme kavramı olmaktan çıkıp bir toplum meselesi hâline gelmiştir. Sadece bireylerin hayatının devamlılığı değil, toplumların devamlılığı ve özgünlüğü için de eğitim büyük önem taşımaktadır. Eğitimin bir amacı, bireyi gerekli becerilerle donatıp onların topluma fayda sağlayacak bir meslek sahibi olmasını sağlamak; diğer bir amacı ise bireyin kendisini ve becerilerini keşfetmesini sağlamaktır. Modern dünyada kapitalist sistem, tüm alanları etkisi altına aldığı gibi eğitim alanını da yakından etkilemiştir. Dolayısıyla bireyler kendilerinin eğitsel ilgi ve ihtiyaçlarını bir kenara bırakıp artık toplumun ilgi ve ihtiyaçlarına hitap edecek, açıkça toplumu mutlu edecek, toplumun taleplerine cevap verecek, kendisine en kısa zamanda ve en mantıklı yoldan para kazandıracak ve geçimini sağlayacak mesleklere yönelik eğitsel faaliyetlere yönelmektedir. Oysa Eflatun'a göre eğitimin amacı, bireyleri mutlu kılmak suretiyle onları ideal toplumda birbirleriyle uyum içinde yaşayan vatandaşlar olarak yetiştirmektir (yok.gov.tr). Bugün gelinen noktada ise eğitimin amacının bireyi mutlu etmekten çok, toplumu mutlu etmek olduğu söylenebilir.

Eğitim, maliyeti yüksek bir alandır. Türkiye’de eğitime ayrılan bütçe yıllara artış veya azalma göstermektedir. TÜİK’in 7 Aralık 2022 tarihli yayımında 2021 yılı eğitim istatistiklerine göre eğitim harcamaları 2020 yılına göre %27,1 artarak 344 milyar 341 milyon TL oldu ve 2021 yılında bir önceki yıla göre eğitim harcamalarının en çok yükseldiği eğitim düzeyleri; %37,7 ile yükseköğretim ve %28,3 ile ortaokul oldu (tuik.gov.tr). Yine 2021 verilerine göre eğitim harcamaları içinde en yüksek pay yükseköğretimin oldu. Devlet eğitim kurumlarınca yapılan harcamaların %35,6’sını yükseköğretim, %22,3’ünü ortaöğretim oluşturdu. Özel eğitim

kurumlarınca yapılan harcamaların, %39,5'i yükseköğretime, %34,4'ü ortaöğretime yapıldı (tuik.gov.tr). Türkiye'de 2021 yılında yapılan eğitim harcamalarının %72,5'i devlet tarafından finanse edildi. Eğitim harcamaları içerisinde hanehalklarının yaptığı harcamaların payı ise %22,0 oldu (tuik.gov.tr). 2022 ve 2023 yıllarına ait eğitim harcamaları istatistikleri ise henüz TÜİK tarafından açıklanmamıştır. Türkiye'de eğitime ayrılan bütçe 2022 yılında Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından 274 milyar 384 milyon 474 bin TL olarak kabul edilmişti, 2023 yılında ise eğitime ayrılan bütçe 651 milyar 377 milyon 155 bin TL olarak kabul edilerek artış göstermiştir.

Eğitim harcamaları bir ülkenin geleceğinin inşa edilmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple bir ülkenin kalkınabilmesi için eğitime yeterli kaynakların ayrılması gerekmektedir. Ülkemizde eğitime ayrılan bütçenin yıllara oranla artış gösterdiği görülse de henüz gelişmekte olan bir ülke olarak eğitim kaynaklarının yetersiz kaldığı söylenebilir. Eğitim harcamalarının büyük bir kısmı kamuya ait olmakla birlikte bireylerin üstlendiği maliyetler de söz konusudur. Ekinci'ye (2009) göre eğitim maliyeti üç şekildedir: kişisel maliyet, kamusal maliyet ve her ikisinin toplamı olan toplam maliyet. Bireylerin okula ulaşımı, barınma, kitap ve kırtasiye gibi maliyetleri kendilerinin üstlenmesi kişisel maliyetlere dahildir. Öğretmen maaşları, okul giderleri, okul binası temini gibi maliyetler kamusal maliyetlerin alanına girerken her ikisinin toplamını kapsayan maliyet de toplam maliyet alanına girmektedir. Bu sebeple ülkelerin eğitime ayırdığı finansmanın oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Eğitim finansmanı, eğitim kesiminde para yönetimi, çeşitli öğretim tür ve düzeylerinin sunumu için gerekli kaynaklara denk gelen parasal kaynakların elde edilmesi kadar, bu kaynakların dağılım sürecini incelemeyi kapsamaktadır (Lewin, 1987; Akt. Tural, 2002). Eğitimde üç farklı finansman yaklaşımı bulunmaktadır: kamu finansmanı, özel finansman ve karma finansman. Eğitim giderlerinin vergiler aracılığıyla kamu tarafından karşılanmasına kamu finansmanı, eğitim giderlerinin eğitim gören bireyler veya aileleri aracılığıyla karşılanmasına özel finansman, eğitim giderlerinin bir kısmının kamu bir kısmının ise eğitim gören bireyler veya aileleri aracılığıyla karşılanmasına karma finansman denmektedir. Türkiye'de eğitim finansmanı yaklaşımlarının eğitim kademesine göre değiştiği görülmektedir. İlköğretim ve ortaöğretim kademelerinde eğitim, genel anlamda devlet tarafından finanse edilmektedir. Yükseköğretim kademesinde ise maliyet paylaşımı politikası yani karma finansman yaklaşımı uygulanmaktadır. Yükseköğretimde eğitim gören bireylerin eğitim giderlerinin bir kısmı kamu tarafından karşılanırken bir kısmı ise bireylerin kendileri veya aileleri aracılığıyla

karşılanmaktadır. Sonuç olarak Türkiye’de eğitim maliyeti eğitim gören bireyler veya aileleri aracılığıyla karşılanmasına yani özel finansmana doğru hızlı ilerlemesine rağmen halen ağırlıklı olarak devlet tarafından finanse edilmektedir. Ancak yükseköğretimin maliyeti yüksek bir eğitim kademesi olmasından kaynaklı devlet bu maliyeti karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum yüksek öğretimde karma finansman yaklaşımının uygulanmasına sebep olmaktadır. Öğrenim süresince burs ve öğrenim kredisi imkânlarının sunulması ve ikinci öğretim ile açık öğretimde eğitim gören bireylerden halihazırda harç alınması ülkemizde uygulanan eğitim finansmanı yaklaşımı ile ilgili bir durumdur.

Eğitimin politik, sosyal, psikolojik işlevlerinin yanında iktisadi işlevinin olduğu da göz ardı edilemez. Eğitim iktisadı, hem eğitim ve öğrenme süreçlerinin kendisini iktisadî araçlarla çözümleyen hem de eğitimle kazanılan niteliklerin piyasadaki rolünü inceleyen; eğitim hizmetinin sunulması ve bu hizmetten yararlanılması konusunda firmaların, devletin ve bireylerin davranış dinamiklerini inceleyen bir disiplin olarak ele alınabilir (Ünal, 2006). İktisat disiplini içinde gelişen eğitim iktisadı (eğitim ekonomisi), dünyada ve Türkiye’de, 1960’lı yılların ikinci yarısından itibaren eğitim bilimlerinin alt-disiplini olarak anılmaya başlandı (Ünal, 2020). Eğitim sistemi içerisinde yer alan harcamaların, bütçenin, maliyetin analizini yapılması eğitim iktisadı ile ilgili bir durumdur. Eğitim yoluyla kazanılan becerilerin piyasaya yansıma rolünün incelenmesi de eğitim iktisadının boyutlarından birisidir. Eğitim iktisadı yani eğitim ekonomisi eğitimin birey üzerindeki etkilerinden eğitim hizmetlerinin sunulmasına kadar geniş bir alanı ele alarak analizlerini yapan eğitim bilimlerinin bir alt disiplinidir. Dolayısıyla bireye sunulan eğitimin nasıl ve ne yönde olduğu eğitim hakkı bağlamında eğitim iktisadını da ilgilendirmektedir. Eğitim hakkı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi başlıklı 42. maddesinde “Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” şeklinde kesin bir dille ifade edilmiştir (mevzuat.gov.tr). Yükseköğrenim görmek hak eden her bireyin yasalarla da korunduğu üzere en doğal hakkıdır. Sosyal devlet anlayışı gereği eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak devletin ödevlerindedir. Öğrenim kredisi, burs, yurt, sosyal tesis gibi imkânların öğrencilere sunulması bireylerin eğitim hakkı ve eğitimde fırsat eşitliği ile ilgilidir. Bu tür hizmetlerin devlet, özel kurum ve kişiler tarafından öğrencilere sunulması ve öğrencilerin bu haklardan yararlanabilmesi eğitim iktisadının bir boyutudur. Çünkü bu eğitimle kazanılan nitelikler uzun vadede piyasaya yapılan yatırımlar olarak görülmektedir.

İş Gücü, İşsizlik ve İstihdam

Ekonomideki tanımıyla iş gücü, bir ülkedeki çalışabilir nüfustur. Şüphesiz çalışmak, bireyleri kişisel ve sosyal açıdan doyuma ulaştıracak ve onurlu bir yaşam sürmelerini sağlayacak en önemli unsurdur. Her bireyin çalışma hakkı vardır, bu hak ulusal ve uluslararası sözleşmelerle koruma altındadır. 1982 Anayasası madde 49'a göre, "Çalışma, herkesin hak ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır" (mevzuat.gov.tr). Ancak Sanayi Devrimi'nden bu yana dünyanın en büyük sorunu olan işsizlik, Türkiye gündeminde de en önemli yere sahip ve üzerinde çokça durulan bir konudur. Türkiye için işsizliğin bir problem olarak görülmeye başlanması ve istihdamı artırıcı politikaların uygulanmaya başlanması planlı dönemle birlikte başlamıştır. Planlı dönemin ön hazırlıkları ise 1960 yılından itibaren görülmeye başlanmıştır (Özdemir, 2014, s. 10). İşsizlik, çalışma çağına gelmiş bireylerin iş bulamama durumunu açıklayan bir kavramdır. Teknolojik gelişmeler, üretimdeki değişimler, devlet politikalarının niteliksiz olması ve yetersizliği ile birlikte artan ülke nüfusuna yetersiz kalan iş gücü kaynakları ucuz iş gücü, işsizlik ve istihdam sorunlarını ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye, 1960'lardan beri hemen her dönem görülen yüksek işsizlik oranlarıyla mücadele etmek zorunda kalan bir ülkedir. Özellikle 1980'lerden sonra, küreselleşme ve teknolojik ilerleme nedeniyle artmaya başlayan işsizlik, 1990'larda evrensel ölçülere göre yüksek sayılan düzeylere ulaşmıştır. 2001 kriziyle birlikte, işsizlik daha da derinleşmiş ve kriz sonrası istihdamdaki toparlanma ekonomik büyümedeki toparlanmanın aksine çok yavaş ve sınırlı olmuştur. Hızlı nüfus artışı, eğitim politikasındaki sorunlar, yatırım yetersizliği, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık gibi nedenler bu sorunun daha da ağırlaşmasına neden olmuştur (Ay, 2012, sf. 322).

İş piyasasındaki bir diğer sorun ise istihdam sorunudur. Sözlükteki tanımıyla istihdam kişileri, "bir görevde, bir işte kullanma" (sozluk.tdk.gov.tr) demektir. Ekonomideki anlamı ise bireylere iş açma, herhangi bir işte çalışmalarına imkân sağlama olarak tanımlanabilir. Bir ülkede, bir yıldaki ekonomik faaliyetlere katılacak durumda olan insan gücünün kullanılması veya çalışma derecesi istihdamı göstermektedir (Savaşır, 1999). İşsizlik sorununun önlenememesindeki en önemli engellerden birisi çalışma çağındaki bireylere istihdam sağlanmasında yetersiz kalınmasıdır. Devletlerin üzerine düşen görev bu noktada istihdam politikalarını gözden geçirmek ve istihdam politikalarının sayılarını artırmak olmalıdır. TÜİK 2023 Mayıs ayı iş gücü verilerine göre mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı, "Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre; 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde işsiz sayısı

2023 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre 193 bin kişi azalarak 3 milyon 328 bin kişi oldu. İşsizlik oranı ise 0,5 puan azalarak %9,5 seviyesinde gerçekleşti. İşsizlik oranı erkeklerde %7,7 iken kadınlarda %13,0 olarak tahmin edildi” (data.tuik.gov.tr). Mevsim etkisinden arındırılmış istihdam oranları ise, “İstihdam edilenlerin sayısı 2023 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre 63 bin kişi artarak 31 milyon 716 bin kişi, istihdam oranı ise değişim göstermeyerek %48,5 oldu. Bu oran erkeklerde %66,0 iken kadınlarda %31,4 olarak gerçekleşti” şeklinde açıklanmıştır (data.tuik.gov.tr). Mevsim etkisinden arındırılmış atıl iş gücü oranı ise TÜİK Mayıs ayı 2023 verilerine göre, “Zamana bağlı eksik istihdam, potansiyel işgücü ve işsizlerden oluşan atıl işgücü oranı 2023 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre 1,2 puanlık azalış ile %22,5 oldu. Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı %15,8 iken işsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı %16,7 olarak tahmin edildi” (data.tuik.gov.tr). Bununla birlikte bazı sendikalar da işsizlik oranları üzerine çalışmalar yapmaktadır. DİSK-AR (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi) 2023 Mayıs ayı raporuna göre Türkiye’deki işsiz kişi sayısı 8 milyon 567 bin olarak belirlendi (arastirma.disk.org.tr). İşsizlik ve istihdam alanlarında yaşanan bu sıkıntılar üniversiteden mezun olmuş bireyler için de sorunlara yol açmaktadır. Çalışmak için iş bulamayan veya kısa bir süre içinde iş bulamayan bireyler işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalarak öğrenim kredisi borçlarını geri ödeme noktasında çaresiz kalmaktadırlar. Bu noktada devletin işsizlik sorununun önüne geçmek için istihdam olanaklarının artırılmasını desteklemesi ve alternatif işsizlik politikaları geliştirmesi gerekli görülmektedir.

Genç İşsizlik ve Hanehalkı Yoksulluğu

Yükseköğretim, bireylerin bir alanda uzmanlaşıp meslek sahibi olabilmeleri için tamamladıkları önemli bir eğitim basamağıdır. Bu sebeple yükseköğretime olan talep gün geçtikçe artmaktadır. Eğitim düzeyinin yüksek olması işgücü piyasasında iş bulma olasılığını artıran bir rol oynamaktadır. Yükseköğretimin istihdam üzerindeki olumlu etkisi ve gençlere daha iyi yaşam fırsatları sunması, doğal olarak yükseköğretime olan talebi artırırken, talebin yüksekliği hem gençler hem de eğitim sistemi üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Tanrıku, 2011). 25 yaş ve üzerindeki ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarının 25 yaş ve üzeri toplam nüfus içindeki oranı 2008 yılında %9,8 iken, 2022 yılında bu oran %23,9 oldu. Söz konusu yaş grubu içindeki ilkökul ve üzeri eğitim seviyelerinden mezun olanların oranı ise 2008 yılında %81,1 iken, 2022 yılında bu oran %92,5 olarak gerçekleşti (data.tuik.gov.tr).

Bilim, teknoloji ve endüstri alanlarında nitelikli genç nüfusa olan ihtiyaç yadsınamaz bir gerçektir. Ancak genç nüfustaki artış, yükseköğretim mezun sayısındaki artış ekonomik bunalımlar, yeni iş kollarının oluşturulamaması, genç iş gücünün niteliğindeki eksiklikler, eğitim hayatından çalışma hayatına geçişteki zorluklar ve istihdam kaynaklarının yetersizliği genç işsizlik oranlarını artırmaktadır. TÜİK 2023 Ocak ayı verilerine göre, 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı bir önceki aya göre 0,5 puanlık artış ile %20,2 oldu. Bu yaş grubunda işsizlik oranı; erkeklerde %16,5, kadınlarda ise %26,6 olarak tahmin edildi (data.tuik.gov.tr). Vasıflı bireyler iş bulamamakta ya da vasıfsız işlerde ucuz iş gücü olarak çalışmaya yönelmektedir. Gençlerin, mezun oldukları okul itibariyle çalışabilecekleri konumlarda işe yerleşememeleri, uzmanlık alanında çalışma olanağı bulamamaları, işsizliğin nicel görünümünün yanında niteliksel boyutları ve eksik istihdam boyutu hakkında da çalışmalar yapılması gerektiğine işaret etmektedir (Çakır ve Kellevezir, 2020).

Genç işsizlik oranlarının yüksek olması bireyler üzerinde aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik sorunlar oluşturmaktadır. Umutsuzluk, kötümserlik, öfke ve yılgınlık gibi pek çok psikolojik sonuç aynı zamanda gençlerin sosyal açıdan da gerilemelerine neden olurken, potansiyellerini zayıflatan bir etki yaratmaktadır (Polat ve Bacak, 2018). Bu süreçte gençler üzerinde olumsuz etki yaratan bir diğer durum ise yükseköğrenim sürecinde yararlandıkları geri ödemeli öğrenim kredileridir. İş bulamama sorunuyla karşılaşan gençler bu borçları ödemekte sorunlar yaşamaktadırlar. Yaşadıkları bu sorunlar da bireyler üzerinde hem psikolojik hem de sosyolojik açıdan olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Gençlerin öğrenim kredisinden yararlanmayı tercih etmelerinin altında yatan bir diğer boyut ise hanehalkı yoksulluğudur. Ekonomik düzeyi düşük veya orta olan ailelerin çocukları eğitim masraflarının kendilerine ait kısmını karşılayabilmek adına burs veya öğrenim kredilerine başvurumaktadırlar. Yoksulluk, kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan yeme-içme, barınma, ısınma gibi temel ihtiyaçları karşılayamama durumudur (Arslan ve Ayhan, 2017). Kişilerin hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan temel ihtiyaçlarına yönelik kaynak eksikliği şeklinde dar anlamda tanımlanabilecek yoksulluk, geniş anlamıyla kişilerin ekonomik yetersizliklerin yanında sosyal güçlerinin de bulunmaması olarak ifade edilebilir (Richmond, 2007). Türkiye'deki yoksulluk oranı TÜİK 2022 verilerine göre, "Dört yıllık panel veri kullanılarak hesaplanan sürekli yoksulluk oranı, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ına göre son yılda ve aynı zamanda önceki üç yıldan en az ikisinde de yoksul olan fertleri kapsamaktadır. Buna göre, 2022 yılı anket sonuçlarına

göre sürekli yoksulluk oranı bir önceki yıla göre 0,2 puan artarak %14,0 oldu” (data.tuik.gov.tr). Yine TÜİK 2022 verilerine göre, okur-yazar olmayan fertlerin %27,7’si, bir okul bitirmeyenlerin %24,4’ü, lise altı eğitimlilerin %13,8’i, lise ve dengi okul mezunlarının ise %7,8’i yoksul olarak hesaplandı. Yükseköğretim mezunları ise %2,6 ile en düşük yoksulluk oranına sahip grup oldu (data.yuik.gov.tr). TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Haziran ayı 2023 verilerine göre, Türkiye’de yoksulluk sınırı 33.750 TL açlık sınırı ise 10.373 TL olarak belirlendi (turkis.org.tr). Bu bağlamda öğrenim kredilerine olan talep bireylerin yükseköğrenim hayatlarını devam ettirmeleri ve eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli olan ekonomik refahın sağlanamamasından kaynaklanmaktadır. Hanehalkı yoksulluk seviyeleri gençlerin öğrenim kredisinden yararlanıp yararlanmama tercihlerini etkilemektedir.

Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihsel Süreci

Yükseköğrenim, fertlere bireysel ve toplumsal açıdan birçok kazanımı elde etme fırsatı verir. Herhangi bir alanda uzmanlaşmak, teknik donanıma sahip olmak, bu uzmanlaşmayı, donanımı topluma hizmet ve fayda sağlayacak bir biçimde kullanmak kuşkusuz ki yükseköğretimin bireylere sağladığı en önemli katkılardır. Çünkü yükseköğretim mezunu olmak demek bir alanda uzmanlaşmak ve bir ülkenin o alandaki nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamak demektir. Toplumlar ve bireyler için bu denli önemli olan bir öğretim kademesinin tarihine bakmak, temellerinin nasıl atıldığına ve nasıl bir gelişim gösterdiğine de değinmek gerekmektedir.

M.Ö.IV. yüzyılın başlarında Elatun’un (Platon) Atina’da kurduğu ve eğitim verdiği Akademi, genel anlamda yükseköğretimin ilk atası sayılabilir (Saklı ve Akbulut, 2017). Yükseköğretimin temellerinin milattan önceye dayandığını söylemekle birlikte asıl üniversite yapılanmasının Orta Çağ’da, Avrupa’da oluşmaya başladığını söylemek mümkündür. Antalyalı’ya (2007) göre, Avrupa’daki ilk üniversiteler Bologna, Paris ve Oxford Üniversiteleridir. Üniversiteleşme kavramı zaman içerisinde bilime verilen önemin de artmasıyla birlikte başta Avrupa olmak üzere dünyada yaygınlaşmaya başlayarak günümüzdeki hâline ulaşmıştır. Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi ise cumhuriyetin ilanı ile birlikte anlamlı bir ivme kazanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı dönemindeki yükseköğretim kurumları diyebileceğimiz medreselerin yerini üniversiteler almaya başlamıştır. Var olan medreseler üniversiteye dönüştürülmüş ve yeni üniversiteler açılmaya başlanmıştır. Osmanlı’dan Türkiye Cumhuriyeti’ne kalan Darülfünun’un adı, 1933 yılında İstanbul Üniversitesi olarak

değiştirilmiştir. Böylelikle İstanbul Üniversitesi Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk üniversitesi olarak tarihteki yerini almıştır. Bu dönemde, Ankara'da yeni bir çok yükseköğretim kurumu açılmaya devam edilmiştir. 1933 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur. 1935 yılında ise 2777 sayılı kanunla Mülkiye'nin ismi Siyasal Bilgiler Okuluna çevrildi ve Ankara'ya taşınması kabul edildi. Aynı yılda, 2795 sayılı kanunla Ankara'da bir Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kuruldu (Tekeli, 2010). Bugün bakıldığında bu köklü fakültelerin bir zamanlar Türkiye'nin siyasi ve eğitim tarihine damga vurduğunu ve hâlâ etkililiklerini devam ettirdiğini söyleyebiliriz. Özellikle artan nitelikli iş gücü talebinin ve kalkınma planları hedeflerinin etkisiyle üniversiteleşme kavramının Anadolu'da da yayılmaya başladığı görülmektedir. Artan talepler doğrultusunda ve taşrayı da canlandırmak adına Anadolu'da peş peşe üniversiteler açılmıştır. Çukurova Üniversitesi (1973), Diyarbakır Üniversitesi (1973), Anadolu Üniversitesi (1973), Cumhuriyet Üniversitesi (1974), Fırat Üniversitesi (1975), Bursa Üniversitesi (1975), İnönü Üniversitesi (1975), On Dokuz Mayıs Üniversitesi (1975), Selçuk Üniversitesi (1975) (Tekeli, 2010). Bu üniversitelerin sayısı hızla artmaya başlamıştır, Ak Parti döneminde gerçekleştirilen “81 İle 81 Üniversite” projesiyle de Türkiye'de üniversitesi olmayan il kalmamıştır. Türkiye'de vakıf üniversitelerinin ortaya çıkışı Bilkent Üniversitesinin kuruluşuyla başlamıştır. YÖK tarafından, 21 Eylül 1984'te Vakıf Yükseköğretim Kurumları Kuruluş ve Öğretime Açılış Esaslarına Dair Yönetmelik yayımlanır. Bu yönetmeliğe uygun olarak Hacettepe Tıp Merkezi Vakfı, Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsü Vakfı, Hacettepe Üniversitesi Vakfı bir araya getirilerek 20 Ekim 1984'te Bilkent'i kurma kararı alınır (Tekeli, 2010). Bu atılımla birlikte vakıf üniversitelerinin sayısı da giderek artış göstermeye başlamıştır. Günümüzde öğretim faaliyetinde bulunan üniversite sayısına baktığımızda, YÖK verilerine göre Türkiye'de 129 devlet üniversitesi 79 vakıf üniversitesi, 4 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 212 üniversite aktif olarak eğitim vermektedir (istatistik.yok.gov.tr). Bu üniversitelerde öğrenim görmekte olan öğrenci sayılarının da oldukça fazla olduğu görülmektedir. YÖK (Yükseköğretim Kurulu) 2022-2023 eğitim-öğretim yılı verilerine göre, ön lisansa kayıtlı 2.647.054 öğrenci, lisansa kayıtlı 3.754.095 öğrenci, yüksek lisansa kayıtlı 434.485 öğrenci, doktora kayıtlı 114.508 öğrenci bulunmaktadır (istatistik.yok.gov.tr). Üniversiteye giriş sınavlarında uygulanan baraj puanının 2022 yılında kaldırılmasıyla yükseköğretimde öğrenim gören bu öğrenci sayılarında ciddi bir artış olacağı öngörülmektedir. Bu durum beraberinde genç işsizlik, öğrenim kredisinden ya da burstan yararlanma oranının

artmasına yol açacak ve hâlihazırda sayıca yetersiz görülen öğretim görevlisi eksikliğini ortaya çıkaracaktır.

Dünden Bugüne Burs ve Öğrenim Kredileri

Kapitalist ekonomik sistem içinde dünya ülkeleri için bankalar büyük önem arz etmektedir. Yetiz'e (2016) göre, "Bankalar finansal piyasalar içinde önemli bir yere sahiptir. Fon fazlası olanlardan toplanan kaynakların fon talebi olanlara banka aracılığıyla kredi olarak veren finansal kuruluşlardır". Bu bağlamdan yola çıkarak dünyada kredinin tarihsel sürecinin bankaların doğuşuyla ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Aydın'a (2006) göre, "Bankacılığın temelleri MÖ 3500 yılına dayanmaktadır. Sümer, Babil ve Eski Yunan medeniyetlerinde bankacılığa benzer işlemlerin yapıldığı belirlenmiştir. 1609 yılında ise Hollanda'da modern anlamdaki ilk banka olan Amsterdam Bankası kurulmuştur". Daha sonra Avrupa'da bankacılık sektörü hızla gelişmeye başlamış ve günümüzde de hâlâ varlığını sürdürmekte olan birçok banka açılmıştır. Türk tarihine baktığımızda ise Aydın'a (2006) göre, "İstanbul Bankası (Bank-ı Dersaadet) adıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk bankası 1847 yılında İstanbul'da kurulmuştur". Aynur'a (2006) göre, "İlk ulusal banka Cumhuriyet Döneminde, 26 Ağustos 1924 tarihinde Atatürk'ün emirleriyle İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar neticesinde kurulan Türkiye İş Bankası'dır". Bu gelişme beraberinde cumhuriyet tarihinde birçok devlet ve özel bankaların zaman içinde açılmasına yol açmış ve günümüzdeki son hâline ulaşmıştır.

Bankaların bireylerin varlıklarını korumak, bankayı alışveriş aracı olarak kullanmalarını sağlamak gibi işlevlerinin yanında belirli şartlar çerçevesinde bireylerin nakit ihtiyacını karşılama işlevi de mevcuttur. Bankacılığın gelişmesindeki en önemli olay Sanayi Devrimi'dir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak artan ticari ilişkiler beraberinde nakit ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu durum da bankalardaki kredi faaliyetlerinin gelişmesine yol açmıştır. Birey ve toplumlar arasındaki hızla açılan sosyal ve ekonomik farklılıklar sonucunda nakit paraya ve krediye olan ilgi de hızla artmıştır. Eğitim kredilerinin ve burslarının ortaya çıkışı da eğitimde eşitlik ilkesinin bir gereği olarak yükseköğrenim gören bireyler arasındaki sosyal ve ekonomik değişikliklerin en aza indirilmesini sağlamaktır. Amacı itibariyle olumlu ancak sistemi itibariyle olumsuz olan bu uygulama zaman içinde özellikle iş bulamayan nitelikli nüfusun en büyük problemi hâline gelmeye başlamıştır. Böyle bir problemin varlığında eğitimde ve sosyal hayatta eşitlikten söz etmemiz maalesef mümkün değildir.

Kredi Yurtlar Kurumunun (KYK) kuruluş amacı 1961 Anayasası'nın 50. maddesinde yer alan, "Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar" hükmüne dayanmaktadır. Bu hüküm gereği 22 Ağustos 1961 tarihinde yürürlüğe giren 351 sayılı Kanun ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu kurulmuştur (kygm.gsb.gov.tr).

Kurum başlangıçta Milli Eğitim Bakanlığının denetiminde iken bu denetim, 6 Şubat 1970 tarihli Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi gereğince Gençlik ve Spor Bakanlığına devredilmiş; daha sonra 13.12.1983 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 179 sayılı KHK'nin 52/b maddesi ile Milli Eğitim Bakanlığının bağlı kuruluşu, 04.05.2009 tarih ve 27218 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı'nın onayı ile Başbakanlığa bağlı kuruluş haline getirilmiş; 10.12.2010 tarih ve 27781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6082 sayılı Kanun ile Başbakanlığa bağlanmış, bilahare 08.07.2011 tarihli ve 27988 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi gereğince de Gençlik ve Spor Bakanlığı ile ilgilendirilmiştir (kygm.gsb.gov.tr).

Sosyal devlet anlayışı gereği KYK'nın kuruluş amaçları arasında bireylerin barınma, yemek, harç, kitap parası gibi eğitim ihtiyaçları karşılamak gösterilebilir. Bu ihtiyaçların karşılanması amacıyla KYK üniversite öğrencilerine burs, öğrenim kredisi ve katkı kredisi gibi imkânlar sunmaya başlamıştır.

Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü; 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu gereğince 1962 yılından itibaren öğrenim kredisi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince 1985-2012 yılları arasında katkı kredisi, 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun gereğince 2004 yılından itibaren de burs vermektedir (kygm.gsb.gov.tr).

Öğrenim kredilerinin ilk olarak 1962 yılında verilmesi 1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan eğitim hedefleri ile ilişkilendirilebilir. Gelir durumu elverişli olmayan başarılı öğrencilerin yükselmesine imkân verecek geniş bir burs sistemi kurulacaktır (sbb.gov.tr). Plân devresinde kabiliyet fakat imkânları sınırlı gençlerin yetişebilmesi için eğitimin her kademesinde burs imkânları geniş ölçüde arttırılacaktır (sbb.gov.tr). BİYKP'da yer alan bu eğitim hedefleri sırasıyla öğrenim kredisinin ve katkı kredisinin temelini oluşturmuştur. Nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyacı karşılamak maksadıyla bireyler için yükseköğrenimin özendirilmesi ve masrafların kredi yoluyla en aza indirilmesi hedeflenmiştir, yorumu yapılabilir. Geri ödemesiz burs imkânının ise 2004 yılından itibaren vermeye başlanması kırk yıllık, oldukça geç kalınmış bir hamle olup kalkınma planlarında yer alan eğitim hedefleriyle ve sosyal devlet anlayışıyla örtüşmemektedir.

Bireylerin bölüm harçlarını karşılamak amacıyla verilen katkı kredisi 2012 yılında kaldırılmıştır. Bu durumu, birinci öğretim ve açık öğretim öğrencilerinden alınan katkı payının 2012 yılında Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile kaldırılmasına

bağlanabilir. Bakanlar Kurulu Kararınca, Eğitim-Öğretim Yılında öğrenimine devam eden veya yeni kayıt yaptıracak birinci öğretim ve açık öğretim öğrencilerinden, 4 üncü ve 11 inci maddelerdeki hükümler saklı kalmak kaydıyla, öğrenci katkı payı alınmaz. Bu öğrencilerden alınması gereken öğrenci katkı payı tutarları, Devlet tarafından karşılanır (m. 20). Bu kararlar öğrencilerin harçlarını ödedikleri katkı kredisi kaldırılmıştır, ikinci öğretimde öğrenim gören üniversite öğrencileri ise bu ücretleri kendileri karşılamaktadır. Öğrenim kredilerinden ve burstan yararlanma oranlarının MEB istatistiklerine göre güncel durumuna bakıldığında, 22.06.2022 tarihi itibarıyla yurt içinde 859.479 öğrenci, yurt dışında 20.359 öğrenci öğrenim kredisinden; yurt içinde 503.254 öğrenci, yurt dışında 204 öğrenci burstan olmak üzere toplam 1.383.296 öğrenci Kredi Yurtlar Kurumunun burs ve öğrenim kredisi imkânlarından yararlanmaktadır (sgb.meb.gov.tr). Bu verilerin 2023 yılı güncel hali henüz yayınlanmamıştır. 2023 yılı verilerine göre, yurt içinde ödenen aylık burs ve öğrenim kredisi miktarı lisans ve önlisans öğrencilerine 1250 TL, yüksek lisans öğrencilerine 2.500 TL, doktora öğrencilerine ise 3.750 TL'dir (sgb.meb.gov.tr). Öğrenim kredilerinin geri ödeme faizlerine 2022 Kasım ayı içerisinde yeni bir düzenleme getirilerek öğrencilerin öğrenim kredisi faizleri silinmiştir. 3.11.2022 tarihli 7420 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 5. maddesinde belirtildiği üzere 16/8/1961 tarihli ve 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanununun 16 ncı maddesi "MADDE 16- Öğrenim kredisi alan öğrencilerin borcu, öğrenim kredisi olarak verilen miktar kadardır" şeklinde değiştirilmiştir (resmigazete.gov.tr). Bu kararlar öğrencilerin öğrenim kredilerini aldığı süre kadar, aylık taksitlerle faizsiz bir şekilde geri ödemesinin önü açılmıştır. Ancak zamanında bu ödemeleri faiziyle birlikte ödeyip bitirmiş olan ve halihazırda borcu vergi dairesine düşmüş olan öğrenciler için herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

İlgili Araştırmalar

Öğrenim kredilerinin varlığı ve bu kredilerin geri ödenmesi konusunda yazın taraması yapıldığında çok kıymetli çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Erçetin, Akbaşlı ve Baysülen (2010), dünya ülkelerinde ve Türkiye'de yükseköğretimde harcamalarının bütçe içindeki yerini ve dünyada yükseköğretime ayrılan payı belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır ve bu çalışmada devletin yükseköğrenim öğrencilerine yönelik yaptığı karşılıksız harcamaların mali boyutuna da değinmişlerdir. Akça (2012), yükseköğrenim maliyetlerinin bir kısmının kullanıcılara veya öğrencilere tahakkuk etmesi yöntemi ile kamu maliyesinin yükünün hafiflemesi ve öğrencilerin kısmi bir yükseköğrenim maliyeti üstlenmesi meselesi üzerinde

durmuştur. Teker, S. ve Teker, D. (2012), yaptıkları çalışmada yükseköğrenim hizmeti almak isteyen öğrencilerin eğitim ve yaşam giderlerini karşılamaya yönelik önerilen eğitim finansmanı modellerini tartışmakta ve yeni finansman modeli önermektedirler. Özekicioğlu (2012), yaptığı tez çalışmasında İstanbul ili sınırları içindeki 1.067 öğrenci ile görüşerek yükseköğretimleri boyunca katkı payı ve yaşam maliyetleri ile ilgili yaşadıkları finansal sıkıntılar ve borçlanma yöntemine bakış açılarını analiz etmekte ve mevcut finansal sorunlara çözüm önerisi sunmaktadır. Erkan (2013), merkezi yönetim bütçeleri ile tahsis edilen ödeneklerin üniversite gençliğine sunulan hizmetler üzerinde etkin, etkili, ekonomik ve verimli kullanılıp kullanılmadığının hükümetler ve mali disiplin açısından önemine değinen bir çalışma yapmıştır. Altundemir (2015), YÖK Yasa Tasarısı çerçevesinde öğrencilerin yükseköğrenim finansmanı konusunda görüşlerini içeren bir çalışma yapmaktadır. Son Turan (2017), yükseköğrenime özel bir finansman modeli geliştirme konusunu el alarak yükseköğrenim borçlarının menkul kıymetleştirilmesinin üzerinde durmuştur. Sütçü (2018), burs veya krediden yararlanmış ergin çocuğun eğitimi süresince aldığı burs ve kredi gibi ödemelerin kurum tarafından geri ödenmesinin istenilmesi durumunda anne ve babasının bu burs veya kredi ödemesine katkıda bulunup bulunmayacağı meselesini ele alan bir çalışma yapmıştır. Tataoğlu (2019), Türkiye’de yükseköğretimde eğitim gören öğrencilerin eğitim masraflarını azaltmak veya sıfırlamak için ek bir gelir sağlayacak kredi sistemine ihtiyaç duyup duymadıklarını inceleyen bir çalışmayı ele almaktadır. Gölpek ve Kavak (2020), yine yükseköğrenim maliyetlerinin kredi veya burs yoluyla doğrudan öğrenciler ile paylaşılmasını sağlayan kredi ve burs sistemi hakkında teknik bir çerçeve sunmaktadırlar.

Yazın alanında yapılan tarama sonucunda incelenen çalışmalarda daha çok yükseköğretimde var olan finansman modelleri, yeni yükseköğretim finansman modeli önerileri, kredi/burs sistemleri, yükseköğretim maliyetlerinin paylaşılması, öğrencilerin öğrenim hayatlarında yaşadıkları finansal sıkıntılar üzerinde durulduğu görülmektedir. Araştırmacıların, burs ve kredilerin eğitim finansmanındaki yerine sıkça değindikleri, bu alana ilişkin yeni öneriler ve modeller geliştirdikleri görülürken eğitim boyutu açısından çok fazla ele almadıkları tespit edilmiştir. Uluslararası yayınlara bakıldığında da bizim ülkemizde uygulanan öğrenim kredisi imkânı gibi benzer uygulamalar üzerinde durulmadığı görülmektedir. Bununla birlikte öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde ve öğrencilerin öğrenim hayatlarından sonra bu geri ödemelerde yaşadıkları sıkıntıların neler olduğu konularına ilişkin çalışmaların eksik olduğu da görülmektedir. İstihdam sorunu yaşayan yükseköğretim mezunlarının veya istihdam

sorunu yaşamadığı halde gelir sorunu yaşayan bireylerin bu borçlanmaları öderken yaşadığı sıkıntılar üzerinde durulmasının önemi büyüktür. Çünkü ülkemizde binlerce üniversite mezunu işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmakta ve geçim sıkıntısı çekmektedir. Bu sebeple, çalışmada alan yazında eksik olarak görülen öğrenim kredilerinin geri ödenme süreci ile ilgili problemler üzerinde durulmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ve yorumlaması ile ilgili aşamalar yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada amaç 1962 yılından itibaren verilmeye başlanan öğrenim kredisi imkânlarından yararlanmış olan bireylerin geri ödemede yaşadığı sorunların analizini yapmaktır. Bu çalışmada amaç var olanı belirlemektir. Bu sebeple çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Karasar' a (2019, 109) göre “tarama, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır”.

“Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41). Araştırmada yaşanan olayların “nasılını” ve “niçinini” ortaya koymak için durum çalışması yönteminden yararlanılmıştır. Hancock & Algozzine (2006), “Kendi doğal şartlarında meydana gelen olayları zaman ve mekân kısıtlaması altında çeşitli veri toplama araçları kullanarak zengin bir şekilde betimlemeye çalışan ve derin temellere oturtulmuş çalışmaları durum çalışması olarak tanımlamaktadır”.

Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. “Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlemlenmeyi anlamaya çalışırız” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 130). Bireyin davranışlarının sebepleri, herhangi bir husustaki görüşleri veya duyguları öğrenmek isteniyorsa, bunun için en doğru yöntem bireye başvurularak ondan bilgi almaktır. Görüşme tekniği kullanılarak bireylerin açık uçlu sorulara vereceği özgür cevaplarla, bireyin düşünce, duygu ve görüşlerini daha doğru bir biçimde öğrenme imkânı bulabiliriz (Türnüklü, 2000).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorluk yaşamış, hâlihazırda ödemekte olan veya ödeyememiş üniversite mezunu bireyler oluşturmaktadır. Araştırmacının Tokat ilinde yaşaması nedeniyle Tokat'ta yaşayan

görüşmecilerle yüz yüze görüşmeler yapılırken, Tokat dışındaki illerde yaşayanlarla görüntülü görüşme yolu ile veriler toplanmıştır. Araştırmaya 8'i kadın, 3'ü erkek olmak üzere toplam 11 görüşmeci katılım göstermiştir.

Çalışma grubunun seçiminde Kartopu (zincir) örnekleme ve Maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Kartopu örnekleme, araştırmacının çalışmasına zengin bilgi kaynağı sağlamasında etilidir. Bu örneklemede evrendeki bireylerden birisiyle irtibat sağlanır. Sonra irtibat kurulan bireyden yardım alarak başka bir bireyle, daha sonra tekrar aynı yolla başka bir bireyle iletişime geçilir. Böylece kartopu etkisi biçiminde, zincirleme şeklinde örnek büyütülür (Kurt, 2013, s. 84; Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 122).

Çalışma grubunu oluşturan bireylere, çalışmaya katılan görüşmecilerin tanıdıkları aracılığı ile ulaşılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme oluşturulmasında amaç, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve ulaşılan çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Kurt, 2013, s. 85; Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.119). Bu çalışmada maksimum çeşitlilik sağlayabilmek için, farklı yıllarda öğrenim kredisinden yararlanmış ve üniversite mezunu olmuş bireylerin düşünce ve deneyimlerinde ortak olgular olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, görüşme tekniğinin türlerinden biri olan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı sormayı planladığı soruları önceden hazırlar. Ancak araştırmacı görüşmenin akışına göre yeni sorular sorarak katılımcıların yanıtlarının detaylanmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000; Kuzu, 2013). Bu yöntemin araştırmacıya sağladığı en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış olduğu sorular çerçevesinde sürdürülmesi sebebi ile sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sağlamasıdır. Bu haliyle eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir tekniktir (Türnüklü, 2000).

Çalışmada görüşme sorularının hazırlanma süreci, soruların hazırlanması, soruların denenmesi, görüşmenin ayarlanması ve görüşmenin gerçekleştirilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken, ilgili alanyazın gözden geçirilmiştir. Görüşme sorularının anlaşılabilirliğinin test edilmesi amacıyla öğrenim kredisinden yararlanmış ve problem yaşamış bir katılımcı ile ön görüşme yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğinde problem olmadığı görülmüş ve uygulamaya geçilmiştir.

Görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanılmış olup görüşmeler raporlaştırılırken tutarlılık sağlanmıştır. Görüşmelerde sorulan sorulara verilen cevaplar tekrar edilinceye kadar görüşmelere devam edilmiş, görüşmecilerin verdiği cevaplar tekrar edildiğinde görüşmelere son verilmiştir. Bu araştırmada 8. Görüşmeciye gelindiğinde görüşmecilerin verdiği cevaplar tekrar etmeye başlamış ancak maksimum çeşitlilik sağlanması amacıyla toplam 11 görüşme yapılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorluk yaşamış, hâlihazırda ödemekte olan veya ödeyememiş üniversite mezunu bireylerin geri ödemede yaşadığı sorunların betimlenmesine yönelik değerlendirmeye ulaşabilmek amacıyla, araştırma verilerinin toplanma sürecinde görüşme yöntemi benimsenmiştir. Görüşme; kişilerin duygularının, düşüncelerinin, tutumlarının, tecrübelerinin ve şikayetlerinin anlaşılabilmesi için etkili bir tekniktir (Sevecan ve Çilingiroğlu, 2007).

Araştırmaya yönelik konu, yöntem ve veri toplama aracı belirlendikten sonra yapılan bilimsel çalışmanın amaca uygun bir şekilde neticelenmesi, uygun verilerin toplanmasıyla mümkün olabilmektedir. Görüşme yönteminde araştırmacı, görüşme esnasında ortamı; rahat, sessiz ve etkin bir sohbet olacak şekilde düzenleyebilme imkânına sahiptir. Bu sayede araştırmacı, görüşme esnasında soruların sırasında değişikliğe gidebilmektedir (Kurt, 2013).

Bu araştırmada araştırmacı görüşme sürecinde, görüşmecilerin uygun olduğu zaman diliminde ve kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamlarda görüşme yapmıştır. Bu şekilde yapılmasındaki amaç, görüşmecilerin kendilerini rahat hissederek araştırma sorularına içten cevaplar vermelerini sağlamaktır.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorluk yaşamış, hâlihazırda ödemekte olan veya ödeyememiş üniversite mezunu bireyler ile yapılan görüşmelerin ses kayıtları araştırma sahibi tarafından analiz edilmiş ve elektronik ortamda metinler haline getirilmiştir. Öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorluk yaşamış, hâlihazırda ödemekte olan veya ödeyememiş üniversite mezunu bireylerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemi veri analizi tekniklerinden biri olan içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2018),

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla farkedilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilir. Bu amaçla toplanan verilerin kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (s.242).

Bu çalışmada görüşme sorularının ortaya koyduğu cevaplar temalara göre düzenlenmiş ve çalışmanın amacına yanıt olacak şekilde çözümlenmiştir. Çözümleme yapılırken öğrenim kredisinden yararlanmış ve geri ödemedeki problemler yaşamış veya yaşamakta olan görüşmecilerin alıntılarında sık sık yer verilmiştir. Doğrudan alıntılar yapılırken katılımcılar EG1, EG2, KG1, KG2... (E: Erkek, G: Görüşmeci, K: Kadın, rakam ise görüşülen her bir farklı görüşmeci) şeklinde kodlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenilirlik

Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre, "Nitel çalışmada geçerlik, çalışmacının çalıştığı olguyu, özgün biçimiyle ve olabildiğince tarafsız gözlemesi anlamına gelmektedir". Yıldırım'a (2010) göre, "Bunun gerçekleşebilmesi için elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde raporlaştırılması ve çalışmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklanması geçerliğin önemli ölçütleri arasındadır". Şencan'a (2005) göre, "Nitel çalışmaların geçerlik ve güvenilirliği, çalışmacının elde ettiği kayıtlarla veya yaptığı yorumlarla gerçek hayattaki grubun, kişinin veya kurumun gerçeklerinin örtüşme derecesine bağlıdır. Kayıtlar ve yorumlar gerçeğine uygun olduğu ölçüde geçerli sayılır ve sınamalarda aynı çıktığı ölçüde güvenilirdir."

Çalışmada çalışma sahibi geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla katılımcıların kendilerini rahat hissettikleri ve yine kendilerinin tercih ettikleri alanlarda, yüz yüze veya görüntülü görüşme uygulamaları ile görüşme yapmayı tercih etmiştir. Böylece katılımcıların samimi cevaplar vermesi sağlanmıştır. Görüşmeler samimi bir havada gerçekleşmiş olup katılımcıların izni doğrultusunda ses kayıt cihazı aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Kaydedilen görüşmeler yazıya geçirilip katılımcılara gösterilmiş ve doğruluğu onaylatılmıştır. Görüşmeler katılımcıların tercih ettikleri alanlarda ve uygulamalarda (okul, kafe, Skyp vb.) gerçekleştirilmiş olup toplam 240 dakika sürmüş ve 27 sayfada ayrıntılı bir şekilde raporlaştırılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ve bulgular üzerinden yorumlara yer verilmiştir.

Üniversiteye Hazırlandıkları Dönemde Ailelerinin Ekonomik Durumu

Katılımcıların üniversiteye hazırlandıkları dönemde, ailelerinin ekonomik durumu ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ailenin Ekonomik Durumuna İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Ailenin ekonomik durumu	İyi	KG6
	Orta	KG2, KG3, KG4, EG2, KG8, EG3
	İyi Değil	KG1, EG1, KG5, KG7
Toplam		11

Tablo 1’de katılımcıların üniversiteye hazırlandıkları dönemdeki ailelerinin ekonomik durumuna ilişkin görüşleri, “İyi”, “Orta”, “İyi değil” şeklinde 3 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Babam memur. Annem de ev hanımı. Yani geçim olarak orta halli bir hale geliyor. Çok aman aman bir şeyimiz hiçbir zaman olmadı ama kendi halinde kavrulup gidiyorduk yani.” (KG3)

“Tabii. Ailemin çiftçi olarak ve esnaf olarak devam eden bir meslekleri vardı. Bu aşamada beni yüksek ya da şöyle söyleyeyim Tokat dışında herhangi bir yere gönderemeyeceklerini söyleyerek tercihte bulundum. Bu şekilde Tokat’ta üniversiteye başladım. Yani maddi olarak biraz zorluklar yaşadık. O yüzden de ben kredi işine girmek zorunda kaldım.” (EG1)

“Ailemin ben üniversiteye hazırlandığımdaki ekonomik durumu çok iyi değildi. Babam çiftçilikle uğraşıyordu. Annem ev hanımıydı. Yani genel durum genel durum bu şekilde. Öğrenim kredisiyle kendi ihtiyaçlarımı karşılıyordum.” (KG7)

Üniversite mezunu olmanın nitelikli iş gücünü oluşturduğunun kabul edildiği günümüz sektörlerinde bir lisans veya ön lisans mezunu olmak, bir alanda uzman olmak oldukça önem arz etmektedir. Bunun sonucunda üniversite çağına gelmiş veya gelmekte olan çoğu birey üniversite okumaya yönetilmektedir. Ancak üniversite okumak; gerek üniversiteye hazırlık döneminde tercihe bağlı olarak dersane, kurs, özel ders alma gibi gerekse üniversite sırasında barınma, ulaşım, kırtasiye, yemek gibi masrafları karşılamak için belirli bir bütçe

gerektirmektedir. Ülkemizde üniversite okumak için gerekli olan bütçeyi yani maliyeti karşılayamayan oldukça fazla birey ve aile bulunmaktadır. Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların ailelerinin ekonomik durumuna bakıldığında aile ekonomik durumlarının henüz üniversite hazırlık dönemindeyken ağırlıklı olarak orta veya çok iyi olmadığı görülmektedir. Bu durum bireyleri, üniversite hayatlarında devletin burs veya kredi imkânlarından yararlanmaya yöneltmektedir.

Üniversiteye Hazırlık Döneminde Eğitim Desteği

Katılımcıların üniversiteye hazırlandıkları dönemde aldıkları eğitim desteğinin (özel ders, kurs merkezi vb.) aileleri üzerindeki ekonomik etkileri ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Eğitim Desteğinin Ailenin Ekonomik Durumuna Olan Etkisine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Eğitim desteği	Zorlandı	EG1, KG1, KG2, KG4, KG5, KG8
	Zorlanmadı	KG3, KG6
	Yararlanmadı	EG2, EG3, KG7
Toplam		11

Tablo 2’de katılımcıların üniversiteye hazırlandıkları dönemde yararlandıkları eğitim desteğinin (özel ders, kurs merkezi vb.) ailelerinin ekonomik durumuna etkisine ilişkin görüşleri, “Zorlandı”, “Zorlanmadı”, “Yararlanmadı” şeklinde 3 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Tabii o zamanlar dersane olayı tabii. Özel ders falan almak gibi durumlar söz konusu değildi. Şunu biliyorum hiç unutmam ineğimiz vardı babam ineğimizi satarak dersane borcunu ödedi. Öyle bir durumumuz var.” (EG1)

“Ders ve kurs ücretlerin iki katı, üç katı idi. Çünkü ben müzik öğretmenliği mezunuyum. Aynı zamanda yetenek sınavlarına hazırlık için kurs aldım. Dershaneye de gittim. Tabii üniversite puanı bu tip bölümlerde önemli olduğu için bir de dershaneye gittim. Hem dersane hem de kurs ücreti aileme ağır geldi. Tabii ki devlet memuru maaşıyla. Yani bir sene içerisinde ödeyecekleri şeyi iki senede, iki buçuk senede ödediler. Biraz bizim için sıkıntılı bir süreçti. Çünkü ben ilk senemde de kazanamadım. İkinci sene de kazandım. Yine aynı şey devam etti. Onun için biraz sıkıntılı bir süreçti.” (KG4)

“Şöyle şimdi kız kardeşimle beraber okuduğumuz için babam ayırım yapmamak adına ikimizi birden hani düşük düzeydeki bir dershaneye kaydettirmişti. Tanıdık bir dershaneydi. Hani çok fazla ücret aldılar diyemem bizden. Ama tabii ki bu babamın gelirinden bir pay ayırması gerektiğini anlamına geliyordu. Tabii ki de zorlandık. Mesela oraya ücret ödediği için bizim ulaşımaya vereceğimiz parayı oraya vermek durumunda kaldık. Uzak olmasına rağmen yürüyerek gidip gelmek zorunda kaldık. İşte

böyle günlük yemek, işte şu bu harcamalarımızı oraya aktarmak zorunda kaldık. Hani belli bir şey olduğu için taksiti olduğu için bu şekilde zorluklarla karşılaştım. Maddi olarak o bizi yordu tabii. Yani sadece bir yıl değil, ben ve kardeşim ikimiz de ikişer yıl hani bu şeyden faydalanmış olduk yani. Dershane desteğinden.” (KG5)

Ülkemizde üniversite eğitimi alabilmek bir merkezi sınava tabi olmakla mümkündür. Bireyler, önceki isimleriyle ÖSYS (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı), ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı), YGS (Yükseköğretime Geçiş Sınavı), LYS (Lisansüstü Yerleştirme Sınavı) güncel adı ile TYT (Temel Yeterlilik Testi)’ne girmekte ardından ise ortaöğretimden mezun oldukları bölümlere veya tercihlerine göre bir AYT (Alan Yeterlilik Testi)’ne girip aldıkları puanlar sonucunda tercih ettikleri bir bölüme yerleşerek üniversite okumaya hak kazanmaktadırlar. Ülkemizde bazı bölümler için taban puan uygulaması uygulanmazken bazı bölümlere yerleşebilmek için bölümlerin hâlihazırdaki taban puanlarını elde etmek gerekmektedir. Böyle bir sınava hazırlık beraberinde birçok kişinin eğitimi için fazladan masraflar yapmasına yol açmaktadır. Özel öğretim kurslarına gitmek, özel okullara giderek onların imkânlarından yararlanmak, özel ders talepleri, ek çalışmalar için kaynak kitaplar almak, bireysel branş kurslarına gitmek bunlara örnek gösterilebilir. Katılımcıların görüşlerine göre birçok aile üniversiteye hazırlıktaki bu eğitim masraflarını karşılamakta zorlanmaktadır.

Üniversite Öncesi Dönemde Burs veya Krediden Yararlanma Durumu

Katılımcıların üniversite öncesi dönemde herhangi bir kurum veya özel kişilerden burs ya da kredi alıp almadıkları ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Burs veya Krediden Yararlanma Durumu

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Üniversite eğitiminden önce burs-krediden yararlanma	Yararlandı	EG1, KG3
	Yararlanmadı	EG2, EG3 KG1, KG2, KG4, KG5, KG6, KG7, KG8
Toplam		11

Tablo 3’te katılımcıların üniversiteye hazırlandıkları dönemde veya öncesinde burs ya da kredi imkânlarından yararlanıp yararlanmadıklarına ilişkin görüşleri, “Yararlandı”, “Yararlanmadı”, şeklinde 2 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Evet aldım. Sürekliliği olmadı ama dönem dönem birkaç kişi aracılığıyla burs aldım. Özel kişilerden aldım. İhtiyaçlarımı karşıladı. Ben üniversite okurken akrabalarımın yanında kaldım. O yüzden çok fazla masrafım yoktu. Hatta aldığım burslar bir de ekstradan devletten aldığım burs bana yetiyordu, artıyordu bile. Yazın okul olmadığı için. Yazın biriktiriyordum paramı aileme veriyordum. Öyle bir durum da söz konusu oldu.” (EG1)

“Dedemden almıştım. Aylık bana iki yüz elli ya da üç yüz liralık bir para gönderimi yapmıştı. Yani ihtiyaçlarımı karşılandığını söyleyemem ama akmasa da damlıyordu diyebiliriz.” (KG3)

“Hımm yok almadım. O dönemde ihtiyaç duymadım.” (EG2)

“Hayır, almadım. Dört yıl dershaneye gittim ailem maddi olarak bayağı yoruldu ama karşıladı.” (KG1)

Yükseköğretimin herhangi bir dalında eğitim görmek bireysel harcamaları ve eğitim harcamalarını göz önünde bulundurduğumuzda oldukça masraflı bir eğitim kademesidir. Bununla birlikte üniversiteye hazırlık süreci de özel ders hizmeti almak, kurs merkezlerinden yararlanmak, ek kaynaklar temin etmek gibi fazladan harcamaları da beraberinde getirmektedir. Bu imkânlardan yararlanabilmek için bireyler, ortaöğretim döneminde veya ortaöğretim mezunu döneminde çeşitli resmi ve özel burslara başvurabilmekte, hatta bu masrafları karşılayabilmek için bireylerin aileleri ihtiyaç kredilerinden yararlanma yoluna gidebilmektedir. Katılımcıların cevapları değerlendirildiğinde birçok katılımcının üniversiteye hazırlık döneminde burs veya krediden yararlanmadığı görülmekle birlikte çeşitli şekillerde burstan yararlananların olduğu da belirlenmiştir.

Üniversite Döneminde Burs veya Öğrenim Kredisinden Yararlanma Durumu

Katılımcıların üniversite döneminde burs veya öğrenim kredisi imkânlarından yararlanıp yararlanmadığı ve bu imkânların ihtiyaçlarını ne düzeyde karşıladığı ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Üniversite Döneminde Burs veya Öğrenim Kredisinden Yararlanma Durumu

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Üniversite eğitimi boyunca burs-krediden yararlanma	Burs Öğrenim Kredisi	KG5 EG1, EG2, EG3, KG1, KG2, KG3, KG4, KG6, KG7, KG8
Toplam		11

Tablo 4’te katılımcıların üniversite döneminde burs veya öğrenim kredisi imkânlarından yararlanıp yararlanmadıklarına ilişkin görüşleri, “Burs”, “Öğrenim Kredisi”, şeklinde 2 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Üniversiteye başladıktan sonra normalde bursa başvurdum. Burs çıkmadı. Öğrenim kredisi çıktı. Öğrenim kredisini aldım.” (KG1)

“Öğrenim kredisine başvurdum. Bursa da başvurdum ama bana burs çıkmadı. Öğrenim kredisine başvurdum. Öğrenim kredisi çıktı.” (KG4)

“Başvurdum, ikisine de başvurdum ama öğrenim kredisi çıktı, burs çıkmadı.” (EG1)

Türkiye’de öğrenci başına maliyeti en yüksek olan öğretim kademesi üniversitelerdir. Üniversite eğitimi almak beraberinde barınma, yemek, kırtasiye masrafı, sosyal etkinliklere katılım, ulaşım, eğitim seminerleri gibi birçok maliyeti getirmektedir. Bu maliyetlerin karşılanmasında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu KYK’nın burs ve öğrenim kredisi imkânlarından yararlanmakta, yarı zamanlı veya tam zamanlı işlerde çalışmakta, resmî kurumların veya özel kişilerin karşılıksız ya da geri ödemeli burslarına başvurmakta; bir kısmı ise kendi imkânlarıyla bu maliyeti karşılamaktadır. Katılımcıların bu konu hakkındaki görüşleri değerlendirildiğinde öğrenim kredisinden yararlanma oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte birçok katılımcı burs imkânına da başvurduğunu ancak yararlanamadığı ifade etmiştir. Bu durum burs imkânlarının sınırlı ve belirli şartlara bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu sebepten dolayı öğrenim kredisi almaya mecbur kalmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Burs veya Öğrenim Kredisinin İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Burs-kredinin ihtiyaçları karşılaması	Karşılıdı	EG1, KG2, KG5, KG6, KG7
	Kısmen karşıladı	EG2, EG3, KG3, KG8
	Karşılımadı	KG1, KG4
Toplam		11

Tablo 5’te üniversite döneminde burs veya öğrenim kredisi imkânlarından yararlanan katılımcıların ihtiyaçlarının ne düzeyde karşılandığına ilişkin görüşleri, “Karşılıdı”, “Kısmen karşıladı”, “Karşılımadı” şeklinde 3 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Ya şöyle söyleyeyim. Ben şimdi kendi ailemin yanında okuduğum için ailemin de bu konuda düz maddi olarak çok fazla bir açılma durumu olmadığı için genellikle çok minimum düzeyde kendime alıyordum. Bir kısmını aileme veriyordum. Hani geri kalan kısmını.” (KG5)

“Benim bölümüm biraz masraflı bir bölümdü. Genel olarak sadece onu karşıladı. Ek olarak herhangi bir şeyimi karşılamadı çok fazla.” (KG8)

“Aldığım kredi eğitim ihtiyaçlarımı karşılamadı. Benim kolumda bir altın bileziğim vardı. Ekstra hem öğrencilik yaptım hem de çalıştım. Öğrenim kredisi de aldım. Yani öğrenim kredisi bir nevi üç beş kuruş destek gibi oldu. Yani çok cüzi bir miktar alıyorduk zaten ve bu hiçbir şekilde yetmiyordu. Ödeyebildiğim tek şey öğrenim kredisi ile yeme yemek masrafı, okuldaki yemek masrafı başka bir şeye yetmiyordu.” (KG4)

Üniversite öğrencilerinin burs veya öğrenim kredisinden yararlanmalarının en büyük sebebi şüphesiz ki yükseköğretim maliyetini paylaşmaktır. Kendi imkânları dahilinde bu eğitimi tamamlayamayacak olan öğrenciler bu imkânlardan yararlanmak, okurken çalışmak, çeşitli burs imkânları aramak gibi yollara başvurmaktadır. Katılımcıların öğrenim kredilerinin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadıkları yönündeki cevapları değerlendirildiğinde neredeyse yarısı ihtiyaçlarını karşıladığı görülmektedir. Bu yönüyle öğrenim kredilerinin belli oranda amacına hizmet ettiği sonucuna varılabilir. Bununla birlikte özellikle eğitim maliyeti yüksek bölümlerde bu kredinin öğrencilerin sadece eğitim masraflarını karşıladığı, ek ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamadığı görülmektedir. Bu durum öğrencileri okurken çalışmak zorunda olmaya itmekte ve kendilerini tamamen eğitimlerine ve kişisel gelişimlerine vermelerini engellemekte ve üniversite eğitiminin amaçlarıyla örtüşmemektedir. Eğitim alınan bölümün niteliğine, ihtiyaçlarına göre öğrencilerin eğitim maliyetleri artmakta ya da azalmaktadır. Öğrenim kredisinin herkes için standart bir aylığa bağlanması, öğrencileri bu maliyeti ve bireysel ihtiyaçlarını karşılamak yönünde zorluğa düşürebilmektedir.

Katılımcıların Burs veya Öğrenim Kredisi İmkânları Dışında Herhangi Bir Eğitim Desteğinden Yararlanma Durumu

Katılımcıların üniversite döneminde KYK'nın burs veya öğrenim kredisi imkânlarının dışında herhangi bir kişi veya kurum kaynaklı eğitim desteğinden yararlanıp yararlanmadığı ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Burs veya Öğrenim Kredisi Dışında Herhangi Bir Eğitim Desteğinden Yararlanma Durumu

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Başka bir eğitim desteği	Yaralandı Yararlanmadı	KG1, KG5 EG1, EG2, EG3, KG2, KG3, KG4, KG6, KG7, KG8
Toplam		11

Tablo 6’da katılımcıların üniversite döneminde KYK’nın burs veya öğrenim kredisi imkânlarının dışında herhangi bir kişi veya kurum kaynaklı eğitim desteğinden yararlanıp yararlanmamaya ilişkin görüşleri, “Yaralandı”, “Yararlanmadı” şeklinde 2 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Kuzenim kendi şirketinden burs verdi bana. Ek ihtiyaçlarımı karşılamam için.” (KG1)

“Başka bir kurumun vereceği bir burs vardı. İşte fakülteden sadece bir sekiz kişiye falan çıkacak demişlerdi. O bursa bölüm başkanı beni yönlendirdi. Oraya başvurduğum o sene de biraz uzun sürdü başvuru sonucunun alınması ama çıktı o burs. Bir de o burs karşılıksızdı.” (KG5)

“Hayır. Hemen hemen karşıladı çünkü. Bazı aylar yetişmese de çoğu aylar yetişmişti.” (KG6)

Öğrenim kredisinin veya bursun amacına ulaşması demek, öğrencilerin eğitim hayatlarındaki ihtiyaçlarını karşılaması demektir. Katılımcıların KYK’nın öğrenim kredisi veya bursu dışında herhangi bir krediden ya da burstan yararlanmalarına ilişkin düşünceleri değerlendirildiğinde çoğunluğun KYK dışında herhangi bir burs veya krediden yararlanmadığı görülmektedir. Bu durumu; burs almak için hak kazanmanın şartlara bağlı ve kolay olmadığına, KYK bursu dışında diğer burslara ulaşmanın kolay olmadığına veya sınırlı olduğuna ya da burs için sıralamaya dahil olamadığına bağlayabiliriz. Çünkü bir önceki tabloda ihtiyaçların kısmen karşılandığını belirten katılımcılar olduğu da görülmektedir. Bu sonucu, öğrencilerin KYK dışında burs veya kredi bulmakta zorlandıklarına; bu anlamda sivil toplum kuruluşlarının, belediyelerin, vakıfların, özel kişilerin öğrenciye destek anlamında yetersiz kaldıklarına bağlayabiliriz. Bununla birlikte katılımcıların görüşlerine bakıldığında KYK burs veya öğrenim kredisinin kimi öğrenciler için ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli olduğunu da söyleyebiliriz.

Öğrenim Kredisinin Geri Ödenme Sürecine Dair Görüşler

Katılımcıların öğrenim kredisinden yararlanırken veya yararlandıktan sonra geri ödemesi hakkında neler düşündükleri ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrenim Kredisinin Geri Ödemesine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Burs-kredi geri ödemesinin etkisi	Kaygısızlık	EG1, EG2, KG1, KG2, KG3, KG7
	Kaygı	EG3, KG4, KG5, KG6, KG8
Toplam		11

Tablo 7’de katılımcıların öğrenim kredisinden yararlanırken veya yararlandıktan sonra geri ödemesine ilişkin görüşleri, “Kaygısızlık”, “Kaygı” şeklinde 2 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi şöyle, üniversiteye çok büyük bir hayalle başlıyorsunuz. Benim ben şu an matematik öğretmeniyim. Bölümümün çok bana avantaj getireceğini düşünerek başlamıştım. Dedim ki nasıl olsa okul biter bitmez işe başlarım. İyi de bir gelirim olur. Rahatlıkla zaten ederim. Hani o zamanın parasıyla 10.250 TL’ye falan imza atmıştım. On bin lira ne ki? Bir öğretmen için bir matematikçi için diyordum. Tabii başlamadan önce. Ama işin içine girince hiç de öyle olmadığını, okul bitince hatta iki sene kadar işsiz evde kaldığımı, hatta üç yıl bile diyebiliriz. Daha sonrasında gördük sıkıntılarını.” **(KG3)**

“O zamanlar para geliyordu. Çok rahattım. Sonrasında ödeyeceğimi hiç düşünmedim bile. Hatta yüksek lisansa başladım. Hemen okul bitince. Yüksek lisans döneminde de aldım. Hatta iki kat aldım. Çok rahattı. Çok iyi para geliyordu. Tabii bunun ödemesine geldiği zaman işler biraz değişti.” **(EG1)**

“Bu geri ödeme kaygısına son sene kapıldım. İlk 3 sene hiçbir şey yoktu. Gayet güzel yedim parayı. Ama son sene bu kaygıya insan ister istemez kapılıyor. Okul bitecek. Okul bittikten sonra yanlış hatırlamıyorsam iki sene bir müddeti var. İki sene sonra ödemeye başlamak zorundasın. Büyük bir meblağ ya benim ilk kredim yani. Nasıl ilk borcum öğrenim kredisi olabilir? Daha 19 yaşındayken imzaladığım milyarlarca borcun altına girdiğim kredidir yani. Ve sonrasında da bana çok büyük sıkıntılar yaşattı zaten. Dördüncü sınıfta böyle bir panikledim. Paniğe düştüm. Hatta babama en son, baba nasıl ödeyeceğim? Nasıl aldysanız ödeyeceksin dedi.” **(KG4)**

“Açıkçası o dönem ödeyemeyeceğime dair kaygım olmadı hiç.” **(KG7)**

Üniversite eğitimi esnasında bireylerin kendi maddi imkânları veya aile desteği dışında ayrıca bir gelirlerinin olması elbette ki büyük bir avantajdır. Eğitim masrafları dışında, sosyalleşme ve kişisel gelişim ihtiyaçlarının da karşılanması bir üniversite öğrencisi için

öğrenim hayatının tam bir verimlilikte geçmesi demektir. Her genç üniversiteye büyük hayallerle başlamaktadır. Okurken hiç kimse mezun olduktan sonra iş bulmakta zorlanacağını, çeşitli maddi gelir problemleri yaşayacağını veya işsiz kalacağını düşünmek istemez. Bununla birlikte kendini tercih ettiği bir alanda yetiştirmekte olan bireyleri öğrenim kredisizle genç yaşta bir borç yükü altında sokmak, elbette ki bireylerin “Geri nasıl öderim, acaba iş bulabilecek miyim, faizi ağır gelir mi, iyi bir işim olacak mı?” gibi kaygılar yaşamasını da beraberinde getirecektir. Katılımcıların öğrenim kredisinden yararlanırken veya yararlandıktan sonra geri ödemesine ilişkin düşünceleri değerlendirildiğinde, bireylerin daha çok okurken ve bu gelirden yararlanırken geri ödeme kaygısı yaşamadıkları ancak özellikle son sınıfta veya mezun olduktan sonraki işsizlik sürecinde öğrenim kredisini geri ödemelerine ilişkin çeşitli kaygılara düştükleri görülmektedir.

Öğrenim Kredisinin Geri Ödeme Biçimine İlişkin Görüşler

Katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödeme biçiminin nasıl olması gerektiği ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğrenim Kredisinin Geri Ödeme Biçimine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Geri ödeme şekli	Maaşa bağlı ödeme	EG1, KG1
	Faizsiz	EG2, KG4, KG7
	Sigortalı iş	EG3, KG2, KG3, KG6, KG8
	Karşılıksız	KG5
Toplam		11

Tablo 8’de katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödenme şeklinin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri, “Maaş bağlı ödeme”, “Faizsiz”, “Sigortalı iş”, “Karşılıksız” şeklinde 4 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi şöyle söyleyeyim. Ben 2010 yılında mezun oldum. 2012 yılında ödemem gerekiyordu. 2011 yılında ben işe başladım. 2012 yılında maaşım asgari ücretti yatıracağım meblağ da neredeyse çeyreğiydi. Yetmiyordu. O dönem yatırmadım. Keşke şöyle, devlet şunu yapmış olsaydı. Hani gelirim kadar isteseydi.” (KG1)

“Ee yani en azından geri ödenecekse bile aldığı miktar kadar ödenmesi ya da devletin hani bu konuda hak sağlıyorsa bunu karşılıksız olarak yapması benim tercihim. Bir eğitim desteği olarak nasıl karşılıksız burslar oluyor? Hani vakıflar veriyor bunu devletinde bence okuyan her öğrencisi için bu şekilde bir imkânı sağlaması gerekir.” (KG5)

“Bence geri ödemesinde faiz alınmamalı. Ne kadar tutar aldığımız güzel kendimizi geçindirebileceğimiz bir maaşla iş başına geçtikten sonra bizden talep edilmeli.” (KG7)

“Bana göre eğer buna bir öğrenciye yani daha on sekiz yaşındaki bir öğrenciye vermeyi vaat ediyorsanız ve oraya bir imza alıyorsanız kesin bir iş sahibi olduysa, sigortalı ve geliri iyi olduğu bir işe başladıysa ancak o zaman başlatmalılar. Çünkü devlet olmak bunu gerektirir diye düşünüyorum. Aksi bir durumda zaten vermeyin.” (KG3)

Öğrenim kredisinden yararlanan veya yararlanmış olan bir birey için en önemli husus bu krediyi geri ödeme sorunudur. Bireylerin üniversiteden mezun olduktan sonra hemen iş bulamamaları, KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı)’ye, çeşitli sözlü ya da yazılı sınavlara, alanda yeterlilik için gerekli olan çalışmalara tabii tutulmaları, tecrübesizlik gibi sorunlarla karşılaşmaları bu borcun ödenmesi önündeki en büyük problemlerendir. Katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödeme şekline yönelik düşünceleri değerlendirildiğinde de en büyük payı güvenceli bir iş bulduktan sonra bu borcun ödenmesi gerektiği düşüncesinin aldığı görülmektedir. Bununla birlikte faizsiz bir geri ödeme şeklinin olması da yaygın görüşlerden biridir. Öğrenim kredilerinin faizli ödenmesine dair madde ise “3.11.2022 tarihli 7420 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 5. maddesinde belirtildiği üzere 16/8/1961 tarihli ve 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanununun 16 ncı maddesi “MADDE 16- Öğrenim kredisi alan öğrencilerin borcu, öğrenim kredisi olarak verilen miktar kadardır” kararıyla değiştirilmiştir (resmigazete.gov.tr). Ancak hâlâ ödeyemediği için faiz borcu olanlar veya zamanında düzenli bir biçimde ödeyenlerle ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Bununla birlikte maaş miktarının kişinin gelir gider düzeyine uygun seviyeye geldikten sonra borcun ödenmesi veya bu aylığın karşılıksız olarak verilmesi de savunulan düşünceler arasındadır. Öyle görünmektedir ki bireylerin bu borcu ödeme noktasında yaşadığı en büyük problem iş bulma süresi veya işsizlik sorunudur.

Öğrenim Kredisinin Geri Ödenmesinde Yaşanan Sorunlar

Katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödenmesinde yaşadıkları sorunlar ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrenim Kredisinin Geri Ödeme Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Kredinin geri ödenmesinde yaşanan sorunlar	İşsizlik	EG1, KG2, KG3
	Haciz	EG2, KG1, KG4
	Ödeme talimatı	EG3
	Birikimi harcamak	KG5
	Yetersiz maaş	KG6, KG7
	Faiz	KG8
Toplam		11

Tablo 9’da katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödenmesinde yaşadıkları problemlere ilişkin görüşleri, “İşsizlik”, “Haciz”, “Ödeme talimatı”, “Birikimi harcamak”, “Yetersiz maaş”, “Faiz” şeklinde 6 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Şöyle işte iki sene sonra başlayınca zaten bir birikimimiz yoktu. Sadece evlendiğimiz için biriken altınlarımızı vardı. Aslında başka şeyler yapmayı planlıyorduk onunla. Başka düşüncelerimiz vardı ama hani biz zihin olarak da böyle icradan korktuğumuz için bir an önce onu ödeyip onun derdinden onu tasasından kurtulmak istedik. Altınlarımızı bozdurup borcu ödedik.” (KG5)

“Maliyeye düşmüş. Ben gittiğimde maliye düştüğünü öğrendim. Sonra gittim. Daha faiz işlenmemişti. Yani çok ufak bir faizi vardı. Ben de hemen yapılandırımdım ve aylık ödemelerine. O sırada kazandığım ücret onu karşılayacak derecede değildi yani. O sebepten dolayı ailemle beraber yaptım. Ama sonrasında kesildi tabii ki. Ödemelerim kesildikten sonra da faiz daha çok işlemeye başladı. Ben ondan muzdaribim zaten.” (KG6)

“İşte maaşım vardı ama asgari ücret aldığım için hani çeyreğine denk geliyordu. Ödemedim. Sonra öderim diye düşünürken yedi bin beş yüz liralık meblağ yirmi bin lira oldu. Ve neredeyse bir yıl olacak işte ödediğim geçen yıl haziran ayında bütün kartlarım bloke oldu. Bankadaki, maaşıma el konuldu. Parama el konuldu ve vergi dairesine gittiğimde bir meblağ ödeyeceğim söylendi. Beş bin lirayı ödedim. Ödedikten sonra kartlarındaki blokeler kaldırıldı. Fakat bana şey dediler, elinde ne zaman para geçerse getir, ödersin demişlerdi. Oysaki yapılandırmam gerekiyormuş. Daha sonra bir on beş gün içerisinde yeniden bankalar bloke kartlarım bloke oldu. Sonra yeniden vergi dairesine gittiğimde, maliyeye görüştüğümde bunun yapılandırılması gerektiğini, aydan aya ödemem gerektiği söylendi. Ben hani belirli bir meblağ sekiz bine yakın yatırmıştım zaten. Geri kalan on iki bin liraydı. On aya böldük, işte iki aydan iki aya yapılandırmayla beraber bin iki yüz bin iki yüz ödüyorum.” (KG1)

Öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde işsizlik sorunu, borçların faizlenmesi, vergi borçları, maaş veya mülk haczi, gelir düzeyinin yeterli olmaması gibi birçok problem yaşanmaktadır. Bireylerin eğitim hayatlarını kolaylaştırmak için sunulan bu imkânlar daha sonra bireylerin en büyük kâbusu hâline dönüşmektedir. Katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödenmesinde yaşadıkları problemlere ilişkin düşünceleri değerlendirildiğinde en büyük problemin işsizlik sorunu ve borcun ödenememesinden kaynaklı haciz işlemlerinin başlatılması

sorunu görülmektedir. Bununla birlikte bireylerin borcu ne zaman geri ödeyeceklerini bilmemesi ve bu konuyla ilgili herhangi bir bilgilendirmenin gelmemesi, aldıkları maaşın borcun taksitlerinin ödenmesi noktasında yetersiz olması, evlilik, iş kurma gibi etkinlikler için ayrılan birikimin borç yüzünden satılması, harcanması, borcun ödenememesinden kaynaklı gün geçtikçe faiz oranının artması bireylerin yaşadığı problemler arasında görülmektedir. Bu noktada faizlerin silinmesi elbette ki bireyler için bir kolaylık olmakla birlikte asıl sorunun nitelikli iş bulamamak ya da işsizlik olduğu unutulmamalıdır. Bu durumda bu borçların geri ödenmesinde bireylerin iş bulma durumu, maddi geliri, statüsü göz önünde bulundurulmalı ve ödeme şekli bir standarda göre değil bireylerin farklılıklarına göre yapılmalıdır.

Öğrenim Kredilerinin Geri Ödenmesinde Başvurulan Yöntemler

Katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödemesinde başvurdukları yöntemler ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğrenim Kredisinin Ödenmesinde Başvurulan Yöntemlere İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Geri ödemede başvurulan yöntemler	Eş desteği	EG1, KG3, KG5, KG7
	Aile desteği	KG1, KG2, KG6
	Yeterli maaş	EG2, KG8
	Ek iş	EG3
	Borçlanma	KG4
Toplam		11

Tablo10’da katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödenmesinde başvurdukları diğer yöntemlere ilişkin görüşleri, “Eş desteği”, “Aile desteği”, “Yeterli maaş”, “Ek iş”, “Borçlanma” şeklinde 5 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Eşimin ve onun ailesinin desteği sayesinde ödemiştim.” (KG7)

“Ben aile desteğinden ziyade üniversitede okurken bir yandan da çalıştım biraz. Eee altın alma fırsatım olmuştu hani mezun olunca çünkü başıma ne geleceğini diye bilmiyordum. İş konusunda başarılı bir süreç geçmeyince başımdan artık mecburen durumdan aileme bahsetmek zorunda kaldım. Öğretmen teyzem vardı sağ olsun o ödememe yardım etti biraz.” (EG3)

“Taksitler ağır gelmeye başladı. Sonra tabii bu iş icraya kadar maalesef devam etti ve yani başka bir kredi çekip öğrenim kredisini kredi kapatmak zorunda kaldım.” (KG4)

“Ben çalışmıyordum. Eşim çalışıyordu. E tek maaşla da o dönemde o biriken borcu biz ödeyemedik. O yüzden kayınpederim ödedi borcumu.” (KG2)

Öğrenim kredisi, bireylerin üniversite eğitimi süresince yararlandıkları ve sürecin sonunda belli bir miktar tanınan müddetten sonra geri ödemekle yükümlü olduğu bir borçtur. Bu imkândan yararlanmak bir tercihtir ve bireyler bu imkândan sonuçlarını bilerek yararlanmaktadır. Ancak bu noktada üniversite eğitiminin oldukça maliyetli bir kademe olduğu ve bireylerin bu ihtiyaçları karşılamak noktasında bu durumu tercih etmeye mecbur kaldıkları da unutulmamalıdır. Geri ödemesiz burs imkânlarının yetersizliği de öğrencilerin öğrenim kredisine yönelmesine sebep olmaktadır. Önünde sonunda yararlanılan bu borcun ödenmesi bir zorunluluktur ve bireyler bu borcu ödeme noktasında çeşitli yöntemlere başvurmaktadır. Katılımcıların öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde başvurulan farklı yöntemlere ilişkin düşünceleri değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunun bu borcu öderken eşinden veya ailesinden destek aldığı görülmektedir. Bu durum üniversite mezunu, nitelikli bir iş gücü için oldukça onur kırıcı bir meseledir. Yine kendi mesleklerini icra ederken gelir yetersizliğinden dolayı borcunu ödemek için hayat standartlarının dışında ek işlerde çalışmaları da bu yöntemler arasında yer almaktadır. Üçüncü kişi veya kişilere borçlanma yoluyla öğrenim kredisini ödemek, krediyle kredi borcunu kapatmak, mülkünü satıp borcunu kapatmak da bireylerin başvurduğu çeşitli yöntemlerdendir. Bireylerin sürekli borcunu ödemek için birtakım arayışlar içinde olması elbette ki yıpratıcı bir süreç olacaktır.

Öğrenim Kredisini Geri Ödemenin Bireyler Üzerine Etkisi

Katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödenmesinin katılımcılar üzerine etkisi ile ilgili fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğrenim Kredisini Geri Ödemenin Bireyler Üzerine Etkisi

Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Krediden yararlanma ve geri ödemenin etkisi	Olumlu	EG1
	Gerginlik	EG2
	Kaygı	EG3, KG6, KG7, KG8
	Olumsuzluk	KG1, KG2, KG5
	Yetersizlik	KG3, KG4
Toplam		11

Tablo 11’de katılımcıların öğrenim kredisinin geri ödenmesinin katılımcılar üzerine etkilerine ilişkin görüşleri, “Olumlu”, “Gerginlik”, “Kaygı”, “Olumsuz”, “Yetersizlik” şeklinde 5 alt temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Gerçekten kullanırken çok hoşuna gidiyor insanın ama sonrasında ödediğin miktar çok olunca insan gerçekten çok zorlanıyor. Ben zaten maddi zorluklarla okuduğum için sonrasında da ödemek maddi açıdan zorlu oldu çünkü süre çok kısa. Yani iki senede iş bulacaksın, işler yarı rayına gelecek ve maddi gelirin olacak. Ancak o zaman ödeme yapacaksın.” (KG5)

“Yetersiz hissediyorsunuz bir kere. Lanet olsun. Keşke almasaydım. Nerden almışım, diyorsunuz yani. Bu iyiliği bana yaptınız. Şimdi niye burnumdan fitil fitil getiriyorsun diyorsunuz ya. Üzücü bir şey. Çünkü karşınızda büyük bir meblağ duruyor ve onu ödemek zorundasınız. Evlilik hayatına ve aile hayatına taşımak yetersiz hissettiriyor.” (KG4)

“Alırken hayatımı güzel etkilemişti. Hiçbir şekilde farkında değildim ama sonrasında tabii insanda şey oldu yani. Ne bileyim kaygı oluşturdu. İşte ben bunu nasıl ödeyemeyeceğim. Ya da hani çalışmıyordum zaten o anda hiçbir gelirim yoktu, ödesem bile çok saçma geldi bana. Üzerine bir dünya faiz koyması, yapılandırma yaptım. Ama yine de faizin tamamını silmemişi yaptığım yapılandırmada. Bir de yapılandırma yapıp ödemedikten sonra daha çok faiz işliyor çok daha fazlasını ödemek zorunda kaldım. Bunlar bende bayağı özgüven problemi oluşturdu.” (KG7)

Öğrenim kredisinin geri ödenmesi bireyler üzerinde çeşitli baskılar oluşturmaktadır. Katılımcıların öğrenim kredisinden yararlanma ve geri ödeme sürecinin kendileri üzerinde oluşturduğu etkiler değerlendirildiğinde, borcun ödenememesine yönelik kaygı düzeyinin artması, ailesinden veya eşinden destek alarak ödemek zorunda kaldığı bu borcun birey üzerinde yetersizlik hissi oluşturması, ödeyemediği durumda nelerle karşılaşacağını kestirememenin verdiği gerginlik borçlu kişiler üzerinde oluşan baskılardan bazılarıdır. Ödeme koşullarında yapılacak iyileştirmeler, özellikle bireyin iş ve gelir düzeyine yönelik oluşturulabilecek ödeme planları bu noktada bireyler üzerindeki bu baskıları bir nebze de olsa hafifletecek ve kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayacaktır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Üniversite mezunu olmak, bir bilim dalında uzmanlaşmak ve o bilim dalının gereklerini yerine getirebilme becerisine sahip olmak demektir. Ülkemizde üniversite mezunu olmadan nitelikli bir iş sahibi olunamayacağı düşüncesi oldukça yaygındır. Bireylerin eğitim düzeyi arttıkça doğal olarak istihdam oranının da artması beklenir. Bu durum bireylerin üniversite devamında yüksek lisans, doktora mezunu olma taleplerini artırmaktadır. Üniversite sınavlarına girme oranı baraj puanı uygulamasının kalkması ile artış göstermektedir. 2022 YKS'den itibaren ön lisans ve lisans programlarını tercihte 150 ve 180 olan TYT (Temel Yeterlilik Testi) ve AYT (Alan Yeterlilik Testi) baraj puanları uygulaması kaldırıldı (yok.gov.tr). Bu gelişme ile birlikte 2022'de YKS'ye toplamda 3.234.318 kişi başvurmuş, 226.031 kişi sınava katılmamış ve 258 kişinin sınavı geçersiz sayılmıştır (osym.gov.tr). 2022 YKS sonuçlarına göre ise üniversite kontenjanlarının % 99'unun dolduğu belirtilmiştir (yok.gov.tr). Bu oran yükseköğretim kapasitesi ve kalitesi açısından oldukça yüksek bir orandır. Kalabalık sınıflar, niteliksiz ve üniversite anlayışına uygun olmayan yerleşke sayılarının artması üniversitenin bilimsel niteliği ile örtüşmemekte ve üniversiteler, amacı dışına çıkan sıradan eğitim kurumlarına dönüşmektedir.

Üniversiteye olan talebin artması beraberinde eğitim masraflarını karşılamak amacıyla öğrenim kredilerine, burslara, yarı zamanlı çalışmaya olan talebi de artırmaktadır. Binlerce genç öğrenim kredisinden yararlanmakta ve ödemekle yükümlü oldukları bir borcun altına girmektedir. Öğrenim kredilerinin geri ödenmesindeki en büyük sorunlardan birisi iş bulamama veya borçlarını ödeyebilecekleri gibi nitelikli kazanç elde edebilecekleri bir iş bulamama sorunudur. Üniversite mezunu sayısındaki artış beraberinde genç ve nitelikli işsizlik oranını da artırmaktadır. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) 2023 Ocak ayı verilerine göre, 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı bir önceki aya göre 0,5 puanlık artış ile %20,2 oldu. Bu yaş grubunda işsizlik oranı; erkeklerde %16,5, kadınlarda ise %26,6 olarak tahmin edildi (data.tuik.gov.tr). Üniversite mezunu sayısının artması ve iş bulmanın güçleşmesi ile birlikte genç işsizlik oranlarının yıllara göre artış göstereceği öngörülebilir. TÜİK 2023 Ocak ayı verileri Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre; 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde işsiz sayısı 2023 yılı Ocak ayında bir önceki aya göre 166 bin kişi azalarak 3 milyon 424 bin kişi oldu. İşsizlik oranı ise 0,5 puan azalarak %9,7 seviyesinde gerçekleşti. İşsizlik oranı

erkeklerde %7,7 iken kadınlarda %13,7 olarak tahmin edildi (data.tuik.gov.tr). 19. yüzyılda işsizlik denildiği zaman ilk akla gelen yetersizliğinden dolayı bir meslek edinememiş veya geçimsizliği nedeniyle iş bulamamış, vaktini boşa geçiren tembel insan olarak kabul edilmekteydi (Zaim, 1986: 156). Oysa 21. yüzyıl gençliğine baktığımızda büyük bir oranda üniversite mezunu olduklarını görmekteyiz. Ancak ülkemizde üniversiteden mezun olan her birey alanında uzman olduğu işi yapabilme imkânına sahip değildir veya buna sahip olabilmek için KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) gibi çeşitli sınavlara tabii tutulmaktadır. İlgili alandan mezun olarak zaten uzmanlığını ve yeterliliğini kanıtlamış olan bireylerin iş sahibi olabilmek için çeşitli sınavlara tabii tutulması tamamen iş gücünün piyasalardan uzak tutulmaya çalışılması ile ilgili bir politikadır. Kamuda iş bulmakta zorlanan bireyler çoğunlukla özel sektöre başvurmakta ve buralarda sigortasız, kısa süreli, ucuz iş gücü olarak çalışmaktadırlar. Ancak yedek iş gücünün fazlalığı, tecrübesizlik, kişisel gelişim eksiklikleri, referans sorunu gibi sebeplerle özel sektörde iş bulmak da çok kolay olmamaktadır. Uzun süre iş bulamayan bireylerin ise iş bulma ihtimali gittikçe güçleşebilir. Aslan ve Aslan'a (2017) göre, "Uzun süreli işsizliğe maruz kalan bireylerin iş bulma yönündeki tutumları zayıflamakta ve doğal olarak iş gücü piyasası ile ilişkileri kesilmektedir". Oysa her bireyin çalışma hakkı mevcuttur.

Kapitalizmin işleyiş biçimlerinden biri olan sosyal devlet anlayışı, yurttaş hakları odaklı varlık biçimlerini destekleyerek, sosyal ve ekonomik hakların gelişim sürecini etkilemiştir. Bu durumun sonucu olarak çalışma hakkı kavramı ortaya çıkmıştır. Ne var ki çalışma hakkı kavramı, kapitalizmin neoliberal evresinde adeta buharlaşmış; işsizlik gündelik yaşamın olağan bir olgusu olarak algılanmaya başlamıştır (Kiraz ve Taşkıran, 2020: 381).

İş sahibi olmak umuduyla girilen üniversite, maalesef gün geçtikçe bireylerin taleplerini karşılamaz hale gelmektedir. Yirmi birinci yüzyılda çalışmanın değersizleştirilmesi söz konusu olunca eğitilmiş olmanın işsizliği engelleyici özelliği de ortadan kalkmaktadır (Kiraz ve Taşkıran, 2020: 388). İşsizliğin çözümü olarak eğitimi gören bireyler, çalışma hakkı elde edebilmek adına daha yüksek eğitimler almaya da yönelmektedir. Kişilerin yetiştirilebilirlik düzeyini belirleyen en önemli faktör eğitimidir (Ünal, 1991:761). Bu sebeple iş bulamayan gençler eğitim düzeylerini artırma yolunu tercih ederek üst kademe eğitimlere başvurmakta, onlar için kendilerini geliştirmeye çabalamaktadırlar. Lisans, yüksek lisans, doktora gibi eğitimlere yönelen bireylerin eğitim masrafları ile ilgili sorunları da her geçen kademe artmaktadır. Öğrenim kredisi borçları katlanmakta ve geri ödeme kaygıları artmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların, öğrenim kredilerini geri ödeme hususunda iş bulmama, ucuz iş gücü olarak çalışmanın sonucu borçlarını geri ödeyecek kazanç elde

edememe, aile ve eş desteği ile borçlarını ödeme, mülk ve değerli eşyalarını satarak borçlarını ödeme, faizlerle borcun katlanması sonucu ödemekte zorlanma, mülk ve maaş haczi gibi problemlerle karşılaştıkları görülmektedir. Bu durum bireyleri psikolojik ve sosyal anlamda etkilemektedir. Bireylerin öğrenim kredisinden yararlanırken veya yararlandıktan sonra geri ödeme kaygıları yaşamalarına, aile ve sosyal çevrelerine karşı rencide olmalarına yol açmaktadır. Tüm bunların sonucu olarak işsizlik sorunu çözülemediği müddetçe öğrenim kredilerinden yararlanmış bireylerin geri ödeme ile ilgili sorunları artarak devam edebilir ve bu problem zamanla bireysellikten çıkıp toplumsal bir soruna dönüşebilir. Kiraz ve Kural'a (2018) göre, "İşsizliğin insan üzerindeki olumsuz etkileri, eğitim düzeyi yüksek insanları da sarmalına almış; yükseköğrenim mezunlarının işsizliği toplumsal bir sorun olarak derinden hissedilmeye başlanmıştır". Zira bu durum bireylerde kaygı, başarısızlık hissi, stres, mutsuzluk, memnuniyetsizlik, depresyon, yetersizlik gibi olumsuz sonuçlara yol açarak doğrudan toplumsal sorunlara dönüşebilir. Kurt'a (2006) göre, "İşsizlik neden olduğu ekonomik kayıplar yanında, bireylere, ailelere ve dolayısıyla topluma verdiği psikososyal zararlarla birçok durumda daha da yıkıcı olabilmektedir". Bireyleri ve dolaylı olarak toplumu derinden etkileyen bu problemler minimum düzeye indirilmedikçe veya ortadan kaldırılmadıkça öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan problemler de çözüme kavuşturulamayacaktır. Faizlerin silinmesi bir nebze bireyleri rahatlatan bir adım olsa da hâlâ bir geri ödeme sorunu ile karşı karşıya oldukları gerçeğini değiştirmemektedir. Yoksulluk ve işsizlik temelli olan problemlerin çözümü ancak bu köklü sorunların ortadan kalkmasıyla mümkün olabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Bu bölümde, amaç ve alt amaçların bulguları doğrultusunda araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Öğrenim Kredilerinin Geri Ödenmesinde Yaşanan Sorunlar

Araştırmaya katkı sağlayan toplam 11 katılımcı ile görüşülmüş ve öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde yaşadıkları değerlendirilmiştir. Bu sonuçlara göre, katılımcıların öğrenim kredisi borçlarını ödeme noktasında yaşadıkları en büyük problemin işsizlik sorunu olduğu görülmüştür. Üniversiteden mezun olduktan sonra iş bulma sorunu, yararlandıkları öğrenim kredisinin geri ödemesini zamanında yapmalarının önünde bir engel olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak geri ödemedeki gecikme borcun faiz oranının artmasına sebep olmaktadır. Geri ödemede yaşanan problemler arasında borç yükünün faiz oranıyla artış göstermesi de görülmektedir. 2022 yılında alınan kararla öğrenim kredilerindeki faizler kaldırılmıştır. Ancak geçmiş yıllara ait borcu olan bireylerle ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Yalnızca belirli aralıklarla sunulan yapılandırma imkânlarından yararlanmaktadırlar. Öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan bir diğer problem ise nitelikli bir gelir elde edememe sorunudur. Yedek iş gücündeki fazlalık bireylerin ucuz iş gücü olarak çalışmalarına yol açmakta ve gelirleriyle sosyal yaşamlarını devam ettirirken aynı zamanda öğrenim kredisi borçlarını ödeyemedikleri görülmektedir. Ek iş bularak maddi yönden ellerini güçlendirmeye çalışarak borçlarını ödemeye çalışan katılımcıların olduğu da görülmektedir. Ödeyemedikleri için birikimlerini harcamak (araba satmak, düğün altınlarını bozdurmak gibi) yaşanan problemler arasındadır. Öğrenim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan diğer bir problem bireylerin öğrenim kredisi borçlarını ödeyemedikleri için aile desteğinden yararlanmaları olarak görülmektedir. İş bulamadıkları için borçlarını ödeyemeyen ve son olarak haciz sorunuyla karşılaşan katılımcıların borçlarını eş, anne, baba, kayınpeder gibi diğer aile üyelerinin üstlendiği görülmektedir. Tüm bu problemlere ek olarak katılımcıların borcun geri ödeme zamanını takip etmedikleri ve bir geri ödeme talimatı almadıkları için borcu ödemeyi geciktirmeleri de yaşanan problemler arasındadır. Ancak bu durum bireylerin kendi sorumlulukları ile ilgili bir problem olarak görülmektedir. Tüm bunların aksine başlangıçta ödeme sorunu yaşayarak faizlenen

borcu ödeyemeyen ancak bir meslek sahibi olduktan sonra ödeme probleminin ortadan kalktığı görülen katılımcılar olduğu da sonuçlar arasındadır.

Öğrenim Kredilerinin Bireyin Yaşamı Üzerindeki Etkileri

Öğrenim kredisinden yararlanmış, geri ödemede zorluk yaşamış, hâlihazırda ödemekte olan veya ödeyememiş üniversite mezunu bireylerin geri ödemede yaşadığı sorunlar; bireylerin yaşamlarını hem maddi hem de manevi yönden olumsuz etkilemektedir. Araştırma sonuçlarına göre bireylerin çoğunluğu öğrenim kredisinden yararlanma aşamasından geri ödeme kaygısı yaşamazken bir kısmının ise daha yararlanma aşamasında iş bulup bulamayacakları ve bu borcu nasıl ödeyecekleri yönünde kaygı yaşadıkları görülmektedir. Katılımcıların öğrenim kredisinden yararlandıktan sonraki süreçte ise borcu ödeyememe ve faizle borcun katlanması yönünde kaygı ve ödeyememe gerginliği yaşadıkları görülmektedir. Bireylerin geri ödeme hususunda ailelerinden destek almaları ise bireylerde yetersizlik duygusunun ortaya çıkmasına yol açtığı görülmektedir. Bununla birlikte zamanında ödeyemediği halde daha sonra meslek sahibi olması ve ödemeye başlaması ile birlikte herhangi bir olumsuz duygu yaşamadığını belirten katılımcı da mevcuttur.

Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçlarına göre, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Öğrenim kredilerinin geri ödenmesindeki problemlerin en aza indirilmesi için bireylerin mezun oldukları ve alanlarında uzman oldukları bir meslek sahibi olmaları beklenebilir ve bunun için yeterli süre verilebilir.

Her bireye standart bir ödeme tablosu belirlemek yerine kişilerin gelir düzeylerine göre bir ödeme tablosu oluşturulabilir.

Öğrenim kredilerinin geri ödenmesi için bireylerin yeterli ve nitelikli bir gelire sahip olmaları beklenebilir.

Hali hazırda çok fazla öğrenim kredisi borcu olan ve borcu vergi dairesine düşen bireyler için yapılandırma ve kolay ödeme fırsatları sunulabilir.

Öğrenim kredisi aylığının bireylerin ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılaması için standart bir bedel belirlemek yerine eğitim görülen üniversitelere ve bölümlere göre değişiklik göstermesi sağlanabilir.

Ülkemizde bulunan her şehirde yaşam koşulları ekonomik ve sosyal anlamda eşit düzeyde değildir. Bu sebeple burs ve öğrenim kredisi miktarlara bireylerin okudukları üniversitelerin bulunduğu şehirlere göre değişiklik gösterebilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Ülkemizde bu ve bunun gibi birçok eğitim sorunu mevcuttur. Araştırmacılar bu konuda daha fazla veri elde etmek için bu uygulamayı daha geniş bir görüşme grubu içinde tekrar ele alabilir.

Araştırma son yıllarda mezun olan üniversite öğrencileri üzerinde tekrar uygulanabilir. Böylelikle faiz kaldırılma kararından sonraki problemler tekrar gözden geçirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akça, H. (2012). Yükseköğretim finansmanı ve Türkiye için yükseköğretim finansman modeli önerisi. *Yönetim ve Ekonomi*. 19(1), 92-104.
- Altundemir, M. E. (2015). Yükseköğretim finansmanı konusunda üniversitelerin görüşleri: YÖK yasa tasarısı çerçevesinde. *Maliye Araştırmaları Dergisi*. 1(3), 67-86.
- Antalyalı Ö. L. (2007). Tarihsel süreç içerisinde üniversite misyonlarının oluşumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(6), 27.
- Arslan, R. ve Ayhan, E. E., (2017). Hanehalkı bireylerinin yoksulluk algısı üzerine bir araştırma: bartın il örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. Özel sayı.
- Aslan, G. (2015). Türk eğitim sisteminin genel yapısı. A. Ç. Sağlam (Ed.). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* içinde (s. 1-36). Ankara: Maya Akademi.
- Aslan, H. ve Aslan, M. (2017). Uzun süreli işsizlik ve etkileri üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(4), 141 – 170.
- Ay, S. (2012). Türkiye’de işsizliğin nedenleri: istihdam politikaları üzerine bir değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi*, 19(2), 321 – 341.
- Aydın, N. (Editör). (2006). *Bankacılık Uygulamaları*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Bakanlar Kurulu Kararı (2012). Resmi Gazete (29.08.2012). Sayı: 28396.
- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kalkinma_Plani_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf adresinden alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır, Ö., Kellevezir, I. (2020). Yükseköğretim mezunlarında işsizlik ve nitelik uyumsuzluğu olgusu: UNI-VERI araştırma sonuçları ışığında bir değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. Cilt No 1, 1-17.

- Ekinci, C. E. (2009). *Yükseköğretimde kişisel öğrenci harcamaları & Bireysel öğrenci maliyetlerinin belirlenmesi*. Destekleyen Kurum: Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi, Proje no: 070174001.
- Erçetin, Ş. Ş., Akbaşı, S., ve Baysülen, E. (2010). Devletin yükseköğrenim öğrencilerine yönelik yaptığı karşılıksız harcamaların mali boyutu. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 16(28), 1183-1199.
- Erkan, A. (2013). Bütçe politikalarının üniversite gençliğine sunulan hizmetler üzerindeki etkisinin incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 190-209.
- Gedikoğlu, T. (2011). Türk eğitim sisteminin örgüt ve yönetim yapısı. F. Töremen (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 292-328). İstanbul: İdeal Kültür ve Yayıncılık.
- Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2022). Resmi Gazete (09.11.2022). Sayı: 32008
- Gölpek, F. ve Kavak, O. (2020, Mayıs). *Yükseköğretimde bir finansman politikası*. International Black Sea Coastline Countries Symposium-4'te sunuldu, www.blackseacountries.org.
- Hancock, R.D. ve Algozzine, B. (2006). Doing case study research. *New York: Teachers College Press*.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik.
- Kaya, A. (2011). Eğitimin ekonomik temelleri. F. Töremen (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 224-260). İstanbul: İdeal Kültür ve Yayıncılık.
- Kiraz Z. (2022). “Yükseköğretim terkinde rıza politikaları.” S. Özsoy, E. Küçüker, G. Aslan, H. Buyruk (Ed.). *Eğitim bilimlerinin kassandırması* içinde (sf. 477-493). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Kiraz Z. ve Taşkıran G., “Neoliberal Süreçte Vasıflı Emeğin Ucuz İş Gücü Olma ile İmtihani: Eğitim - İstihdam İlişisine Dair Bir Alan Araştırması”, *Türkiye’de Eğitim İktisadi Disiplini*. Beltekin, N. (Ed.), Anı Yayıncılık, Ankara, 2020:383-388).

- Kiraz, Z. ve Kurul, N. (2018). Türkiye’de Öğretmen İşsizliği ve Ataması Yapılmayan Öğretmenler Hareketi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 270 – 302.
- Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü. Kredi ve burs hizmetleri. <https://kygm.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler> adresinden alınmıştır.
- Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü. Genel müdürlük. <https://kygm.gsb.gov.tr/Sayfalar/2397/3193/Tarihce> adresinden alınmıştır.
- Kurt, A. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kurt, Ş. (2006). İşsizliğin Psikososyal Sonuçları ve Türkiye Üzerine Muhtemel Etkileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 51, 363.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). Resmi Gazete (24.06.1973). Sayı: 14574.
- Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_organ_egitim_2021_2022.pdf adresinden alınmıştır.
- Özdemir, V. (2014). Türkiye’de Planlı Kalkınma Deneyimleri. Marmara Üniversitesi.
- Özekicioğlu, S. (2012). *Yükseköğretim finansmanında borçlanma yöntemi (İstanbul ili uygulaması)*. Yayımlanmış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Polat E. K. ve Bacak B. (2018). İşsizliğin psikolojik sonuçları ve işsizlik süresi ilişkisi: çanakkale’de yükseköğrenim mezunu işsizler üzerinde bir araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 9(2), 24-47.
- Richmond, J. (2007). The measurement of poverty in south africa project: Key issues. Johannesburg: Studies in Poverty and Inequality Institute: <http://www.treasury.gov.za/publications/other/povertyline/SPII%20document.pdf> adresinden alınmıştır.
- Saklı A. R. ve Akdoğan Akbulut H. T. (2017). Dünyada ve Türkiye’de Üniversitelerin Tarihi Gelişimi. A. R. Saklı (Ed.). Recep tayyip erdoğan üniversitesi öğrenci ve akademisyenleri ile rize halkının karşılıklı algı ve beklentileri içinde (s. 9-49). Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları.

- Savaşır, Rebi. Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde KOBİ'ler Açısından İstihdam Politikaları. Kamu-İşletmeleri İşverenleri Sendikası, Ankara, 1999.
- Sert Sütçü. S. (2018). Yurtdışında üniversite öğrenimi gören ergin çocuğun öğrenimi için yararlandığı burs ve benzeri ödemelerin geri ödenmesi meselesinin Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen eğitim nafakası hakkı hükümleri ile birlikte değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 9(2), 499-526.
- Sevencan, F. ve Çilingiroğlu, N. (2007). Sağlık alanındaki araştırmalarda kullanılan niteliksel veri toplama yöntemleri. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(1), 1-6.
- Son Turan, S. (2018). Türkiye'de yükseköğretim finansmanının özelleştirilmesi. *Sosyoekonomi*. 26(35), 119-138.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Planlar ve Programlar. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden alınmıştır.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tanrikulu D. (2011), Gençliğin çıkmazı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 1(1), 43-46.
- Tataloğlu, T. (2019), Türk yükseköğrenim sisteminde öğrenci kredi mekanizması ihtiyacının analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 9(3), 622-639.
- Tekeli, İ. (2010). *Tarihsel Bağlam İçinde Türkiye'de Yükseköğretimin ve YÖK'ün Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Teker, S. ve Teker, D. (2012). Yükseköğretim finansmanı: Türkiye için model önerileri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. 13(2), 302-314.
- Tural, N. K. (2002), Eğitim finansmanı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (2023). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1961).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982).
- Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (2023). <https://disk.org.tr/2023/07/disk-ar-86-milyon-genis-tanimli-issiz/> adresinden alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (2023). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ocak-2023-49386> adresinden alınmıştır.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (2023). <https://www.turkis.org.tr> adresinden alınmıştır.

Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543- 559.

Ünal, I. (1991). İşgücü Piyasalarında Eğitimsel Niteliklerin Rolü, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt: 24, s. 1-2.

Ünal, I. (2006). “Eğitim İktisadının Türkiye’deki Serüveni: Özgün Bir Varoluş Öyküsü”, *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi*, Hesapçioğlu M. Ve Durmuş A. (Ed.). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara: 2006, s. 145-156.

Ünal I., “Eğitim İktisadı Araştırmalarına İlişkin Metodolojik Sorgulamalar”, *Türkiye’de Eğitim İktisadı Disiplini*. Beltekin, N. (Ed.), Anı Yayıncılık, Ankara, 2020:209-254.

Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu (2021). <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2022/universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu-2021.pdf> adresinden alınmıştır.

Yetiz, F. (2016), Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 9(2), 107-115.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmada niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.

Yılmaz, T. ve Sarpkaya, R. (2016). *Eğitim ekonomisi eleştirel bir yaklaşım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yükseköğretim Kurumu (2022). https://basin.yok.gov.tr/InternetHaberleriBelgeleri/%C4%B0nternet%20Haber%20Belgeleri/2022/16_universite_sinavinda_baraj_kaldirildi.pdf adresinden alınmıştır.

Yükseköğretim Kurumu (2022). <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/yks-yerlestirme-sonuclari-aciklandi.aspx> adresinden alınmıştır.

Yükseköğretim Kurumu (2022).
<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/sayisablgiler18072022.pdf>
adresinden alınmıştır.

Zaim, S. (1986). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitapevi.

EKLER

Ek 1- Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Görüşme No:

Katılımcının:

Cinsiyeti:	Meslek/İş/Uğraş/Çalışmıyor:
Yaşı:	Kıdem:
Eğitim Durumu:	Medeni Durum:
Mezun Olduğu Üniversite:	Aylık Geliri:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Ailenizin, üniversiteye hazırlandığınız dönemdeki ekonomik durumundan söz edebilir misiniz?
2. Üniversiteye hazırlık döneminde eğitim desteği (özel ders, dersane, kurs) için aileniz tahmini olarak ne kadar masraf yapmıştır? Ailenizin eğitim desteği için yaşadığı zorluklar nelerdi?
3. Üniversite sınavına hazırlanırken veya üniversite öncesi eğitim hayatınızda devlet ya da özel kurum veya kişilerden burs ya da kredi aldınız mı? Eğer aldıysanız bu burs veya kredilerin masraflarınızı karşılama durumu hakkında neler söylersiniz? Eğer karşılamadıysa geçiminiz için geri kalan miktarı nasıl sağladınız (Ailem takviye yaptı, çalıştım vb.)?
4. Üniversiteye başladıktan sonra burs veya öğrenim kredisine başvurduunuz mu? Kredi veya burstan yararlanabildiniz mi? Yararlandıysanız hangisinden yararlandınız? Neden burs veya öğrenim kredisi başvurusu yaptınız? Aldığınız burs veya öğrenim kredisi üniversite eğitimi ihtiyaçlarınızı ne düzeyde karşıladı?

5. Kredi Yurtlar Kurumunun burs ve öğrenim kredisi imkânları dışında kişi veya özel kurumlardan da burs veya kredi desteği almak için girişimlerde bulundunuz mu? Neden böyle bir girişimde bulundunuz? Bu tür girişimler için referanslar kullandınız mı? Neden?
6. Öğrenim kredisinden yararlanırken ya da yaralandıktan sonra geri ödemesi hakkında neler düşündünüz? Sizi bu düşüncelere iten neydi?
7. Öğrenim kredilerinin geri ödemesi sizce nasıl olmalı? Neden?
8. Banka/Kredi Yurtlar Kurumu size mezun olduktan ne kadar süre sonra ödeme talimatında bulundu? Krediyi geri ödeme süreciniz nasıldı? Sizin açısından zor oldu mu? Ne gibi problemler yaşadınız? O süreçten söz edebilir misiniz?
9. Aldığınız ücret geri ödemeniz için yeterli miydi? Ödemek için başka hangi yöntem veya yollara başvurdunuz mu? Ailenizden ödeme için maddi destek aldınız mı? Bu desteği almak size neler hissettirdi? Neden?
10. Öğrenim kredisi almak ve sonrasında onu geri ödemek hayatınızı nasıl etkiledi?

Ek 2 – Görüşmecilere Ait Kimlik Bilgileri

KG1: Kadın. 36 yaşında. Bekâr. Süleyman Demirel Üniversitesi lisans mezunu. Öğretmen. Kıdem yılı 11. Aylık geliri 4.350 TL.

KG2: Kadın. 34 yaşında. Evli. On Dokuz Mayıs Üniversitesi lisans mezunu. Öğretmen. Kıdem yılı 18. Aylık geliri 5.000 TL.

KG3: Kadın. 29 yaşında. Evli. Kırıkkale Üniversitesi lisans mezunu. Öğretmen. Kıdem yılı 4. Aylık geliri 4.250 TL.

EG1: Erkek. 32 yaşında. Evli. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi lisans mezunu. Öğretmen. Kıdem yılı 10. Aylık geliri belli değil.

KG4: Kadın. 33 yaşında. Evli. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi lisans mezunu. Öğretmen. Kıdem yılı 10. Aylık geliri 4.250 TL.

KG5: Kadın. 40 yaşında. Evli. İnönü Üniversitesi lisans mezunu. Öğretmen. Kıdem yılı 16. Aylık geliri 4.000 TL.

KG6: Kadın. 27 yaşında. Evli. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi lisans mezunu. Kıdem yılı 2. Aylık geliri 10.000 TL.

KG7: Kadın. 33 yaşında. Evli. Mersin Üniversitesi ön lisans mezunu. Memur. Kıdem yılı 2. Aylık geliri 10.000 TL.

EG2: Erkek. 30 yaşında. Evli. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi lisans mezunu. Öğretmen. Kıdem yılı 6. Aylık geliri 25.000 TL.

KG8: Kadın. 22 yaşında. Bekâr. Cumhuriyet Üniversitesi ön lisans mezunu. Diş teknikeri. Kıdem yılı 8 ay. Aylık geliri 6.500 TL.

EG3: Erkek. 24 yaşında. Bekâr. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi lisans mezunu. Psikolojik danışman. Kıdem yılı 14 ay. Aylık geliri 6.000 TL.